

STATISTISKA MEDDELANDEN

SER. A. BAND II: 4

STADSFULLMÄKTIGVALEN

ÅREN 1915 OCH 1916

AV

KUNGL. STATISTISKA CENTRALBYRÅN

Intill den 5 december 1918 har offentliggjorts:

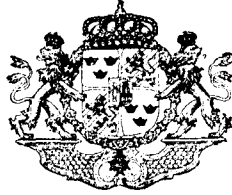
Bidrag till Sveriges officiella statistik:

[Serien Bidrag till Sveriges officiella statistik har till största delen upphört och ersatts med den nya serien Sveriges officiella statistik. De avdelningar av den gamla serien, varav publikationer utkommit i den nya, utmärkas här nedan med tecknet*.]

- A) **Befolkningsstatistik**, av Statistiska centralbyrån [tabellkommissionen]: åren 1851—1910.*
- B) **Rättsväsendet**, av Chefen för Justitiedepartementet [Justitiestatistikministern]: åren 1857—1912.
Sammandrag för åren 1830—1856 [I, II, III: 1], utarbetat i Justitiestatsexpeditionen.
- C) **Bergshanteringen**, av Kommerskollegium: åren 1858—1910.*
- D) **Fabriker och hantverk** [Fabriker och manufakturver], av Kommerskollegium: åren 1858—1910.*
- E) **Sjöfart**, av Kommerskollegium.
Inrikes sjöfart och handel: åren 1858—1894.
Sjöfart: åren 1895—1910.*
- F) **Handel**, av Kommerskollegium.
Utrikes handel och sjöfart: åren 1858—1894.
Handel: åren 1895—1910.*
- G) **Fångvården**, av Fångvårdsstyrelsen: åren 1859—1910.*
- H) **Kungl. Maj:ts befallningshavandes femårsberättelser**, jämte sammandrag, av Statistiska centralbyrån: åren 1856—1905.
- I) **Telegrafväsendet**, av Telegrafstyrelsen: åren 1861—1910.*
- K) **Hälsö- och sjukvården**.
  - I. Av Medicinalstyrelsen [Sundhetskollegium]: år 1861 [jämte översikt av årsberättelserna 1851—1860], åren 1862—1910.*
  - II. Av Överstyrelsen över hospitalen: åren 1861—1900.
Av Medicinalstyrelsen angående sinnessjukvården i riket: åren 1901—1910.*
- L) **Statens järnvägstrafik**, av Järnvägstyrelsen [Styrelsen för statens järnvägstrafik]: åren 1862—1910.* Berättelserna från och med år 1865 innehålla jämväl uppgifter angående de enskilda järnvägarna.
- M) **Postverket**, av Generalpoststyrelsen: åren 1864 [och förutgångna år], 1865—1910.*
- N) **Jordbruk och boskapskötsel**.
Hushållningssällskapens berättelser, jämte sammandrag, av Statistiska centralbyrån: åren 1865—1911.
Sammandrag av Kungl. Maj:ts befallningshavandes årsväxtberättelser, av Statistiska centralbyrån: åren 1874—1910.*
- O) **Lantmäteriet**, av Lantmäteristyrelsen [Generaldirektören för lantmäteriet]: åren 1867—1910.*
- P) **Undervisningsväsendet**, av Ecklesiastikdepartementet.
Folkundervisningen den 31 december 1868.
Folkskolorna: åren 1882—1910.*
Statens allmänna läroverk för gossar: läsåren 1876/1877—1910/1911.*
- Q) **Statens domäner**.
Skogsväsendet, av Domänstyrelsen [Skogsstyrelsen]: berättelse intill 1870, åren 1870—1910.*
Jordbruksdomänerna, av Domänstyrelsen: berättelse för åren 1883—1887 jämte inledande historik.
- R) **Valstatistik**, av Statistiska centralbyrån.
Riksdagsmannavalen: åren 1872, 1875, 1876—1908.*
Kommunala rösträtten: åren 1871, 1892 och 1904.
Valrätt till Riksdagens andra kammare: år 1885: 1—2 och 3 jämte bihang, år 1900: 1—4.
Landstingsmannavalen och den kommunala rösträtten år 1910.*
- S) **Allmänna arbeten**, av Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen [Styrelsen för allmänna väg- och vattenbyggnader]: åren 1872—1910.*
- T) **Lots- och fyrinrättningen samt livräddningsanstalterna å rikets kuster**, av Lotsstyrelsen: åren 1873—1910.*
- U) **Kommunernas fattigvård och finanser**, av Statistiska centralbyrån: åren 1874—1914, 1915: 1, 1916: 1.
- V) **Brännvins tillverkning och försäljning samt socker- och maldryckstillverkningen**, av Kontrollstyrelsen [Byrån för kontroll & tillverkningsavgifter; Finansdepartementets kontroll- och justeringsbyrå; Kontroll- och justeringsstyrelsen].
Brännvins tillverkning och försäljning: tillverkningsåren 1873/1874—1885/1886.
Brännvins tillverkning och försäljning samt vitbetsockertillverkningen: tillverkningsåren 1886/1887—1902/1903.
Brännvins tillverkning och försäljning samt vitbetsocker- och maldryckstillverkningen: tillverkningsåren 1903/1904—1905/1906.
Brännvins tillverkning och försäljning samt socker- och maldryckstillverkningen: tillverkningsåren 1906/1907—1910/1911.*

STATISTISKA MEDDELANDEN

SER. A. BAND II:4

STADSFULLMÄKTIGVALEN
ÅREN 1915 OCH 1916

AV

KUNGL. STATISTISKA CENTRALBYRÅN

STOCKHOLM 1918

KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER
182595

Statistiska meddelanden. Ser. A
digitaliserad av Statistiska centralbyrån (SCB) 2009.

urn:nbn:se:scb-smsra-0204_

Innehållsförteckning

<i>Text</i>	Sid.
Inledning	1.
I. Stadsfullmäktigvalen åren 1915 och 1916	3.
Gällande bestämmelser angående stadsfullmäktigvalen	3.
Avgivna valsedlar	4.
Valda stadsfullmäktige	12.
Tillämpningen av rangordnings- och reduktionsreglerna	15.
II. Den kommunala rösträtten i Stockholm år 1915 och i övriga städer, som icke deltaga i landsting, år 1916	17.
I röstlängd upptagna	17.
Röstberättigade och icke röstberättigade	21.
Deltagandet i valen	23.

Tabeller

Tab. 1. Avgivna valsedlar och valda stadsfullmäktige vid de allmänna valen år 1915	26.
Tab. 2. Avgivna valsedlar och valda stadsfullmäktige vid de allmänna valen år 1916	30.
Tab. 3. Avgivna valsedlar och valda stadsfullmäktige vid fyllnadsval åren 1915 och 1916	42.
Tab. 4. I röstlängd upptagna röstberättigade och icke röstberättigade i Stockholm år 1915 samt i Göteborg, Malmö, Norrköping och Gävle år 1916	44.

Index.

<i>Texte</i>	Pages.
Introduction	1.
I. Élections aux conseils municipaux en 1915 et en 1916	3.
Règlements sur les élections	3.
Bulletins de vote déposés	4.
Représentants élus	12.
Application de la méthode de l'élection proportionnelle	15.
II. Droit de vote communal à Stockholm en 1915 et dans les autres villes, ne participant pas aux conseils généraux (»Landsting»), en 1916	17.
Personnes inscrites sur les listes électorales	17.
Dont ayant droit ou n'ayant pas droit de vote	21.
Participants aux élections	23.

Tableaux.

Tabl. 1. Bulletins de vote déposés et conseillers municipaux (»stadsfullmäktige») élus aux élections générales en 1915	26.
Tabl. 2. Bulletins de vote déposés et conseillers municipaux élus aux élections générales en 1916	30.
Tabl. 3. Bulletins de vote déposés et conseillers municipaux élus aux élections complémentaires en 1915 et en 1916	42.
Tabl. 4. Nombre des personnes inscrites sur les listes électorales, dont ayant ou n'ayant pas droit de vote, réparties par groupes de voix à Stockholm en 1915 et à Gothembourg, Malmö, Norrköping, Gävle en 1916	44.

TILL KONUNGEN.

Statistiska centralbyrån får härmed avgiva sin underdåniga berättelse rörande *stadsfullmäktigvalen åren 1915 och 1916*, varvid samtidigt lämnas en redogörelse för den kommunala rösträtten i Stockholm år 1915 och i övriga

städer, som icke deltaga i landsting, år 1916. På grund av bestämmelserna i nämnda brevet till statistiska centralbyrån den 21 februari 1913 ingår berättelsen liksom föregående redogörelse i serien »Statistiska meddelanden».

Som grundval för statistiken över stadsfullmäktigvalen hava tjänat de till centralbyrån insända protokollen över sagda val. Däremot hava de vid valen avlämnade valsedlarna icke varit tillgängliga, då enligt bestämmelser i kommunalförordningen för städerna valsedlarna, så snart röstsammanräkning ägt rum, skola inläggas under försegling och förvaras intill utgången av den tid, för vilken valet gäller. På grund härav måste statistiken över stadsfullmäktigvalen bliva väsentligt mera summarisk än statistiken över landstingsmannavalen och huvudsakligen inskränka sig till uppgifter om antalet vid valet avgivna valsedlar, deras röstetal och fördelning efter partier samt antalet inom varje parti valda stadsfullmäktige. En annan olägenhet härav har varit, att det nu icke funnits någon möjlighet att med tillhjälp av valsedlarna komplettera protokollens i vissa avseenden ofullständiga uppgifter. Denna olägenhet har i synnerhet varit kännbar i de fall, då två partier röstat under gemensam partibeteckning men för övrigt med olika namn på sina valsedlar. Dessa valsedlars fördelning på de båda partierna har endast kunnat approximativt beräknas med tillhjälp dels av de till protokollen fogade tabellerna över fördelningen av platserna inom varje parti, varur uppgift kunnat erhållas å antalet röster, som tillfallit varje kandidat, och dels av de från statistiken över närmast föregående landstingsmänna- och stadsfullmäktigval hämtade uppgifterna om medelröstetalen för de olika partierna i varje stad. En dylik beräkning kan naturligtvis dock endast bliva ungefärlig, varför de meddelade uppgifterna om partiernas styrka i ifrågavarande fall icke kunna göra anspråk på att vara fullt exakta.

Vidare må nämnas, att den fördelning av de röstande på de tre stora politiska huvudpartierna, som i så stor utsträckning som möjligt genomförts, likväl icke kunnat verkställas för en del partigrupper, som icke haft någon utpräglad politisk karaktär, utan där den sammanhållande kraften varit något annat gemensamt intresse av ett eller annat slag. Dessa grupper hava räknats för sig och i tab. 1, 2 och 3 upptagits under rubriken »övriga valsedlar med partibeteckning».

Statistiken över den kommunala rösträtten i de städer, som icke deltaga i landsting, grundar sig för Malmö, Norrköping och Gävle på uppgifter, som jämlikt nämnd kungörelse den 4 mars 1910 av magistraterna i vederbörande städer i samband med stadsfullmäktigvalen skola ingivas till statistiska centralbyrån, men för Stockholm på uppgifter, som lämnats av stadens statistiska kontor, och för Göteborg på uppgifter från stadens kommitté för kommunalstatistik.

Då stadsfullmäktigvalen i Stockholm förrättas under mars månad, men i de övriga städerna under december, och uppgifterna rörande den kommunala rösträtten avse samma tidpunkter som dessa val, basera sig i följd härav röstlängderna för Stockholm, där val förrättades år 1915, på 1914 års taxe-

ring, medan däremot röstlängderna för de övriga städerna, där val förrättades år 1916, grunda sig på sistnämnda års taxering.

I. Stadsfullmäktigvalen åren 1915 och 1916.

Gällande bestämmelser angående stadsfullmäktigvalen. I kommunalförordningen för rikets städer är stadgat, att i alla städer med mer än 3 000 invånare den beslutande myndigheten skall utövas av på allmän rådstuga valda stadsfullmäktige, varjämte även mindre städer äga rätt att på samma sätt utse stadsfullmäktige, av vilken rätt även alla städer med undantag för Skanör med Falsterbo begagnat sig, varigenom stadsfullmäktiginstitutionen numera förekommer i alla städer i riket med undantag av nyss nämnda.

Antalet fullmäktige är i kommunalförordningen fastställt i förhållande till folkmängden enligt följande bestämmelser:

Stad med 2 000 invånare eller därunder utser	20
» » över 2 000 t. o. m. 5 000 invånare utser	21—25
» » » 5 000 » » » 10 000 » »	26—30
» » » 10 000 » » » 20 000 » »	31—40
» » » 20 000 » » » 40 000 » »	41—50
» » » 40 000 invånare utser	51—60

Inom dessa gränser äger sedan varje stad att själv bestämma stadsfullmäktiges antal. För Stockholm är särskilt stadgat, att antalet skall vara 100.

Alla städer med mer än 10 000 invånare skola indelas i valkretsar med minst tio, högst tjugufem stadsfullmäktige från varje valkrets efter folkmängdens storlek. Det största antalet valkretsar inom samma stad återfinnes i Stockholm, som är indelat i fem valkretsar (före år 1913 sex), varefter följa enligt indelningen vid här ifrågavarande val Norrköping med fyra (efter inkorporeringen av Östra Eneby) samt Göteborg, Malmö, Uppsala, Jönköping, Karlskrona och Söderhamn med vardera tre valkretsar. Övriga städer med mera än 10 000 invånare voro indelade i två valkretsar.

Stadsfullmäktige väljas numera över hela riket för en tid av fyra år i sänder på så sätt, att hälften omväljes vart annat år i december (i Stockholm under mars). Sådana allmänna stadsfullmäktigval förrättades år 1915 i 24 städer, däri inräknat Trollhättan, som med ingången av år 1916 inträdde i utövningen av stadsrättigheterna, och under år 1916 i 78 städer, däribland Katrineholm och Sollefteå, som från och med år 1917 blevo städer, samt Östhammar, där stadsfullmäktiginstitutionen i och med detta val för första gången tillämpades. Jämlikt kommunalförordningen för rikets städer § 31 företogs inom var och en av de här ovan nämnda städerna tvenne särskilda val, av vilka det ena omfattade halva antalet stadsfullmäktige, som skulle kvarstå i fyra år, och det andra den återstående hälften, som skulle omväljas efter två år. Dessutom företogs i ett par andra städer — på grund av inkorporering eller fattat beslut om ökning av antalet fullmäktige — särskilda

val av visst antal fullmäktige för kortare tid än fyra år. För dylika fyllnadsval lämnas redogörelse i en särskild tabell. Däremot hava de nya röstsammanräkningar, som ägt rum för utseende av efterträdare till enskilda stadsfullmäktige, vilka avgått före periodens utgång, i det följande helt och hållet lämnats ur räkningen.

Avgivna valsedlar. *Antal och röstetal; partifördelning.* Hela antalet avgivna godkända valsedlar utgjorde vid 1915 års allmänna stadsfullmäktigval 69 688 och vid 1916 års val 126 653. Läggas härtill de kasserade valsedlarna, vilka år 1915 utgjorde 217 och år 1916 uppgingo till 320, erhålles ett antal avgivna valsedlar för år 1915 av 69 905 och för år 1916 av 126 973, vilka tal alltså angiva antalet personer, bolag o. dyl., som vid ifrågavarande val utövat sin rösträtt. Antalet inom varje stad avgivna valsedlar, deras röstetal och fördelning på de tre politiska huvudpartierna, i den utsträckning en sådan fördelning varit möjlig att genomföra, framgå för de allmänna valen av de i tab. 1 och 2 meddelade uppgifterna och för de ovan berörda fyllnadsvalen av uppgifterna i tab. 3. I nedanstående tablå lämnas därjämte ett sammandrag i såväl absoluta som relativa tal för samtliga städer av de vid de allmänna valen avgivna godkända valsedlarnas antal, röstetal och partifördelning:

<i>År 1915</i>	Antal	%	Röstetal	%
Moderata	30 936	44.4	660 573	58.4
Liberala	11 480	16.5	178 498	15.7
Socialdemokrater	26 160	37.5	275 949	24.4
Övriga valsedlar med partibeteckning.	1 057	1.5	15 351	1.4
Valsedlar utan partibeteckning.	55	0.1	643	0.1
Summa	69 688	100.0	1 131 014	100.0
 <i>År 1916</i>				
Moderata	52 113	41.2	1 082 198	54.3
Liberala	28 671	22.6	436 569	21.9
Socialdemokrater	44 115	34.8	451 704	22.6
Övriga valsedlar med partibeteckning.	1 675	1.3	23 001	1.1
Valsedlar utan partibeteckning.	79	0.1	1 068	0.1
Summa	126 653	100.0	1 994 540	100.0

En jämförelse av de tre huvudpartiernas inbördes styrka vid 1915 och 1916 års stadsfullmäktigval visar, att densamma något nämnvärt ändrats egentligen endast i fråga om de liberala, som från 1915 till 1916 års val ökats, i antal från 16.5 % till 22.6 % och i röstetal från 15.7 % till 21.9 %. Såväl i fråga om valsedlarnas antal som röstetalets storlek intog det moderata partiet båda åren första rummet, närmast följt både vid 1915 och 1916 års val av det socialdemokratiska.

Samma städer, inom vilka stadsfullmäktigval förrättades år 1915, deltog även i 1913 års val, med undantag för Trollhättan, som då ännu ej inträtt i stadsrättigheterna. Om siffrorna för Trollhättan därför ej tagas

med i beräkningen, erhålles vid en jämförelse mellan partiernas inbördes styrkeförhållanden inom de städer, som deltog i båda valen, det resultat, som framgår av nedanstående tablå:

	Avgivna valsedlar		Röstetal	
	År 1913	År 1915	År 1913	År 1915
Moderata	37.9 %	44.9 %	51.9 %	58.9 %
Liberala	22.7 »	16.3 »	22.3 »	15.6 »
Socialdemokrater	37.6 »	37.2 »	24.1 »	24.0 »
Övriga valsedlar med partibeteckning	1.7 »	1.5 »	1.6 »	1.4 »
Valsedlar utan partibeteckning	0.1 »	0.1 »	0.1 »	0.1 »
Summa	100.0 %	100.0 %	100.0 %	100.0 %

Partiställningen i dessa städer visar sålunda från det ena valet till det andra en avgjord framgång för det moderata partiet, väsentligen på det liberala partiets bekostnad, medan däremot det socialdemokratiska partiet hållit sig ungefär stationärt med hänsyn till såväl antalet valsedlar som röstetalet.

Av de städer, i vilka stadsfullmäktigval förrättades år 1916, deltog samtliga med undantag för Östhammar, Katrineholm och Sollefteå även i 1914 års val, och, om sålunda dessa städer ej heller för förstnämnda år tagas med i räkningen, erhålles för de båda valåren följande med varandra fullt jämförbara tal:

	Avgivna valsedlar		Röstetal	
	År 1914	År 1916	År 1914	År 1916
Moderata	44.2 %	41.2 %	57.3 %	54.4 %
Liberala	22.1 »	22.7 »	21.0 »	21.9 »
Socialdemokrater	32.8 »	34.8 »	20.9 »	22.6 »
Övriga valsedlar med partibeteckning	0.9 »	1.2 »	0.8 »	1.1 »
Valsedlar utan partibeteckning	0.0 »	0.1 »	0.0 »	0.0 »
Summa	100.0 %	100.0 %	100.0 %	100.0 %

Förhållandena ställa sig här annorlunda än vid jämförelsen mellan 1913 och 1915 års val, i det att de moderata i fråga om såväl antalet valsedlar som röstetalet visa tillbakagång jämsides med något ökad styrka hos de båda övriga huvudpartierna.

Beträffande partiernas inbördes styrka i de särskilda städerna hänvisas till tab. 1, 2 och 3.

Under rubriken »övriga valsedlar med partibeteckning» hava, såsom redan nämnts, sammanförts företrädesvis sådana partigrupper, som synas hava saknat bestämd politisk karaktär. Hit hava räknats 1 057 valsedlar år 1915 och 1 675 år 1916 med ett sammanlagt röstetal av 15 351 år 1915 och 23 001 år 1916, motsvarande resp. 1.5 och 1.3 % av samtliga valsedlar och resp. 1.4 och 1.1 % av hela röstetalet.

Vissa av dessa vid sidan av de politiska partierna uppträdande grupper synas hava bildats i speciellt syfte att bland stadsfullmäktige insätta kvinnliga representanter. Från 1915 års val kunna nämnas »De fristående» i Köping

med 90 valsedlar, som valde en kvinnlig stadsfullmäktig, och »Kvinnornas lista» i Luleå, som samlade 108 valsedlar och valde likaledes en stadsfullmäktig, samt från 1916 års val »Kvinnornas lista» i Sollefteå med 62 valsedlar och ävenledes en vald kvinnlig stadsfullmäktig. Av övriga hithörande parti-grupper antecknas från 1915 års val gruppen »Sparsamhet, inga kommunens medel till restaurangrörelse» i Djursholm och grupperna »Sparsamhetsvänner» och »Reformvänner» i Kungälv, omfattande resp. 280 och 85 valsedlar med inalles 3 284 och 865 röster, som valde resp. 8 och 2 stadsfullmäktige, samt från 1916 års val gruppen »Samlingslistan» i Norrtälje, gruppen »Stadsfullmäktige» i Östhammar, grupperna »Enighet» och »Grännas väl» i Gränna med resp. 102 och 41 valsedlar och röstetal av 1 292 och 687, som tillsammans utsågo hela antalet valda stadsfullmäktige, gruppen »Nykterhets- och sparsamhetsvänner» i Huskvarna, grupperna »Kommunalt intresse» (nykterhetsvänner av moderat anstrykning) och »För nykterhet mot dyrtid» (absoluta nykterhetsvänner) i Visby med resp. 99 och 208 valsedlar och röstetal av 1 809 och 2 662, som valde resp. 2 och 3 stadsfullmäktige, samt grupperna »Marstrandslistan» och »Medborgarelistan» i Marstrand, varav den förra (med 117 valsedlar och ett röstvärde av 2 037) torde hava omfattat övervägande moderata och den senare (med 196 valsedlar och ett röstvärde av 2 385) huvudsakligen liberala väljare.

Valsedlar utan partibeteckning hava vid här ifrågavarande liksom vid föregående val endast i mycket ringa utsträckning förekommit. Hela antalet valsedlar inom den s. k. fria gruppen utgjorde sålunda år 1915 endast 55 (70 år 1913) och år 1916 endast 79 (20 år 1914) med sammanlagda röstvärden av resp. 643 och 1 068 (åren 1913 och 1914 resp. 879 och 373). Det enda val, vid vilket den fria gruppen spelat någon roll, var i Öregrund år 1915, då liksom vid valet år 1913 alla avgivna valsedlar saknade partibeteckning.

Medelröstetal. På grundval av de i tab. 1 och 2 meddelade uppgifterna å antalet avgivna valsedlar och deras röstetal har i tab. A för varje stad beräknats antalet röster i medeltal per valman dels för alla röstande och dels för de olika partierna. Det förra genomsnittsröstetalet utgjorde vid 1915 års val 16·2 och vid 1916 års val 15·7, under det att motsvarande medeltal vid stadsfullmäktigvalen åren 1913 och 1914 utgjorde resp. 16·4 och 15·2. Röstetalets övervikt för de udda åren beror uppenbarligen på, att Stockholm befinner sig bland de städer, som välja stadsfullmäktige under dessa år. Frånräknas Stockholm, erhålles nämligen för övriga städer ett betydligt lägre medelröstetal, nämligen 13·6 år 1913 och 13·8 år 1915.

I de särskilda städerna företer medelröstetalet liksom vid föregående stadsfullmäktigval rätt avsevärd växling. Högst stod detsamma vid 1915 års val i Djursholm med inemot 22 röster, närmast följt av Luleå, Haparanda och Stockholm med vardera ungefär 17 röster, medan bland de städer, som under detta år förrättade val, liksom förut Tidaholm och Torshälla med resp. 9 och 10 röster äro utmärkta av synnerligen låga röstvärden. Vid 1916 års val förekomma de högsta medelröstvärdena i städerna Sundsvall, Visby och Östersund vardera med i genomsnitt närmare 20 röster, särskilt låga åter-

Tab. A. Medelröstetal & de avgivna valsedlarna inom olika partier.

1	2	3	4	5	6	7
Stad	Medelröstetal för					
	Moderata	Liberala	Socialdem.	Övriga	Valsedlar utan partibeteckning	Samtliga
<i>a) Vid 1915 års stadsfullmäktigval.</i>						
Stockholms stad	22.2	16.9	10.9	23.5	12.6	16.9
Stockholms län.						
Öregrund	—	—	—	—	11.4	11.4
Djursholm	25.6	—	—	18.1	—	21.6
Södermanlands län.						
Torshälla	12.9	12.8	7.6	—	—	10.1
Mariefred	16.3	7.2	—	—	—	10.4
Jönköpings län.						
Eksjö	17.8	11.3	7.6	—	—	13.9
Nässjö	14.4	10.5	8.3	—	—	11.4
Kalmar län.						
Oskarshamn	19.9	12.5	10.0	—	—	16.5
Kristianstads län.						
Hässleholm	16.8	12.8	9.2	—	—	13.8
Hallands län.						
Laholm	15.7	11.3	8.0	—	—	11.8
Falkenberg	16.5	18.3	8.8	—	—	13.7
Varberg	16.7	14.3	7.9	—	—	12.9
Göteborgs och Bohus län.						
Kungälv	19.1	—	—	11.4	—	11.8
Älvsborgs län.						
Alingsås	18.3	11.7	8.2	—	—	13.9
Trollhättan	20.1	14.7	10.3	—	24.0	13.3
Skaraborgs län.						
Skövde	19.9	14.2	8.0	—	—	15.1
Tidaholm	11.0	8.2	6.5	—	—	8.9
Örebro län.						
Askersund	15.5	9.9	7.5	—	—	12.0
Nora	18.7	12.3	8.6	—	—	13.9
Västmanlands län.						
Köping	17.2	12.4	8.3	10.9	—	12.6
Kopparbergs län.						
Hedemora	15.9	10.7	6.3	—	—	11.8
Norrbottnens län.						
Luleå	21.5	17.8	12.0	12.0	—	17.2
Piteå	16.7	10.1	7.3	—	—	14.0
Haparanda	20.7	15.7	11.3	17.0	3.0	17.1
Samtliga städer år 1915	21.4	15.5	10.5	14.5	11.7	16.2
„ „ „ 1913	22.5	16.2	10.5	15.4	12.6	16.4

Tab. A (forts.). Medelröstetal å de avgivna valsedlarna inom olika partier.

1	2	3	4	5	6	7
Stad	Medelröstetal för					Samtliga
	Moderata	Liberala	Socialdem.	Övriga	Valsedlar utan partibe-teckning	
<i>b) Vid 1916 års stadsfullmäktigval.</i>						
Stockholms län.						
Södertälje	18·6	13·8	10·6	—	—	14·4
Vaxholm	17·3	13·2	—	—	—	15·3
Norrtälje	16·9	—	8·8	12·7	—	12·9
Sigtuna	—	—	—	12·0	—	12·0
Östhammar	16·4	—	5·2	11·8	—	10·5
Uppsala län.						
Uppsala	22·1	17·2	9·4	—	—	16·4
Enköping	19·1	13·7	9·4	—	—	14·4
Södermanlands län.						
Nyköping	20·4	15·6	9·5	—	—	13·9
Eskilstuna	20·5	15·4	12·5	—	23·0	15·1
Strängnäs	19·6	11·1	5·5	14·6	—	14·4
Trosa	15·8	11·8	6·1	—	—	12·9
Katrineholm	19·2	14·5	10·6	—	—	14·0
Östergötlands län.						
Linköping	21·9	15·3	8·4	—	3·0	16·6
Norrköping	20·8	13·9	8·7	—	—	16·0
Söderköping	17·6	12·6	4·8	—	21·0	12·9
Motala	19·9	13·5	6·8	—	—	14·4
Vadstena	18·4	9·3	8·7	—	11·6	13·0
Skänninge	11·4	10·8	4·9	—	—	9·3
Jönköpings län.						
Jönköping	20·1	12·7	8·7	—	31·0	14·9
Gränna	—	—	—	13·8	—	13·8
Huskvarna	17·3	13·5	12·5	15·0	—	14·1
Kronobergs län.						
Växjö	21·4	16·4	8·9	—	13·0	16·2
Kalmar län.						
Kalmar	19·5	15·5	9·8	—	—	16·7
Västervik	17·3	13·4	7·4	—	24·8	13·7
Vimmerby	14·1	8·8	7·1	—	12·0	11·5
Borgholm	13·9	9·3	—	—	10·7	11·6
Gottlands län.						
Visby	25·6	—	—	14·6	—	19·7
Blekinge län.						
Karlskrona	22·0	15·0	9·5	—	13·0	16·5
Ronneby	17·0	11·6	8·8	—	—	12·9

Tab. A (forts.). Medelröstetal å de avgivna valsedlarna inom olika partier.

1 Stad	2 Medelröstetal för						7 Samtliga
	3 Moderata	4 Liberala	5 Socialdem.	6 Övriga	7 Valsedlar utan partibeteckning		
Karlshamn	21·1	15·1	9·5	—	—	16·5	
Sölvesborg	20·2	14·0	9·5	—	—	15·3	
Kristianstads län.							
Kristianstad	20·3	16·4	10·3	—	—	17·7	
Simrishamn	14·9	11·2	9·4	—	23·0	13·1	
Ängelholm	16·4	15·3	10·9	—	—	14·3	
Malmöhus län.							
Malmö	22·9	17·0	12·3	—	—	17·7	
Lund	21·4	18·3	12·0	—	—	17·9	
Landskrona	20·0	16·2	9·9	—	—	15·4	
Hälsingborg	24·5	16·0	10·8	—	—	17·7	
Ystad	21·4	15·7	10·2	—	—	15·6	
Trälleborg	21·0	15·7	9·6	—	21·0	14·5	
Eslöv	18·1	14·2	9·0	—	7·0	13·6	
Hallands län.							
Halmstad	20·2	14·6	9·1	—	—	15·4	
Kungsbacka	16·9	11·7	8·3	—	—	13·9	
Göteborgs och Bohus län.							
Göteborg	22·6	18·9	10·7	—	—	16·6	
Marstrand	—	—	—	14·1	—	14·1	
Lysekil	18·7	14·2	9·8	—	—	14·4	
Uddevalla	17·6	13·5	7·1	—	—	13·4	
Strömstad	16·0	15·1	8·3	14·4	—	13·8	
Älvsborgs län.							
Vänersborg	19·3	13·8	7·9	—	—	14·0	
Borås	19·2	12·3	7·8	—	25·0	13·7	
Ulricehamn	15·5	10·4	7·6	—	—	12·6	
Åmål	15·7	13·2	9·3	—	—	12·5	
Skaraborgs län.							
Mariestad	17·6	14·3	6·6	—	—	13·9	
Lidköping	18·5	13·7	7·4	—	—	11·8	
Skara	17·0	11·4	7·9	—	—	13·6	
Hjo	14·7	9·7	—	—	—	12·8	
Falköping	18·2	16·1	10·3	—	—	15·5	
Värmlands län.							
Karlstad	22·7	14·8	9·2	—	—	16·4	
Kristinehamn	19·1	13·6	9·2	—	—	14·0	
Filipstad	17·3	10·4	—	—	—	13·6	
Arvika	18·6	12·4	9·7	—	—	14·0	

Tab. A (forts.). Medelröstetal å de angivna valsedlarna inom olika partier.

1 Stad	2 Medelröstetal för						7 Samtliga
	3 Moderata	4 Liberala	5 Socialdem.	6 Övriga	Valsedlar utan partibeteckning		
Örebro län.							
Örebro	22.4	15.8	10.2	—	—	16.5	
Lindesberg	18.0	11.6	8.9	—	—	13.1	
Västmanlands län.							
Västerås	22.5	16.5	12.9	—	—	16.8	
Sala	16.8	10.1	6.8	—	—	12.1	
Arboga	19.8	15.0	9.7	—	—	14.7	
Kopparbergs län.							
Falun	21.5	15.4	10.4	—	—	16.3	
Säter	13.9	10.9	6.0	—	—	9.6	
Gävleborgs län.							
Gävle	22.2	16.2	10.8	—	—	16.4	
Söderhamn	19.3	15.4	8.4	—	—	14.0	
Hudiksvall	18.9	15.0	9.5	—	—	15.6	
Västernorrlands län.							
Härnösand	21.7	13.7	9.2	—	14.5	17.2	
Sundsvall	22.8	15.1	—	25.0	24.0	19.8	
Örnsköldsvik	20.0	11.0	—	—	—	16.4	
Sollefteå	20.8	14.8	9.6	9.9	—	16.6	
Jämtlands län.							
Östersund	22.8	17.4	13.2	—	—	19.6	
Västerbottens län.							
Umeå	19.4	13.4	12.0	—	—	16.7	
Skellefteå	18.9	11.9	—	—	—	14.7	
Samtliga städer år 1916	20.8	15.2	10.2	13.7	13.5	15.7	
„ „ „ 1914	19.7	14.4	9.6	12.8	13.7	15.2	

igen äro röstvärdena i Skänninge, Säter och Östhammar, där de understiga eller endast obetydligt överskrida i medeltal 10 röster per valsedel. I allmänhet synas vid stadsfullmäktigvalen medelröstetalen hava varit icke obetydligt lägre i de mindre städerna än i de medelstora och större, säkerligen beroende på den ojämna fördelningen relativt taget de särskilda orterna emellan av de högre inkomstagareklasserna.

Medelröstetallet för de tre politiska huvudpartierna inom alla städer tillsammans antagna vid 1915 och 1916 års val meddelas i efterföljande tablå, som

till jämförelse även upptager motsvarande medelröstetal vid resp. 1913 och 1914 års val samt inom de städer, som deltog i 1916 års landstingsmannaval:

	Medelröstetal för		
	Moderata	Liberala	Soc.-dem.
Vid 1913 års stadsfullmäktigval	22·5	16·2	10·5
› 1914 › ›	19·7	14·4	9·6
› 1915 › ›	21·4	15·5	10·5
› 1916 › ›	20·8	15·2	10·2
› 1916 › landstingsmannaval	18·9	13·4	9·1

Medelröstetalet har sålunda från 1913 till 1915 års val för samtliga partier antingen något nedgått eller bibehållit sig oförändrat, men från 1914 till 1916 års val återigen, ehuru tämligen obetydligt, ökats.

Inom gruppen »övriga» utgjorde medelröstetalet år 1915 14·5 och år 1916 13·7 emot 15·4 år 1913 och 12·8 år 1914. Av de speciella kvinnogrupper, som räknats hit, nådde i medeltal vid 1915 års val de i Köping och Luleå resp. 10·9 och 12·0 röster och vid 1916 års val den i Sollefteå 9·9 röster. De fåtaliga valsedlarna utan partibeteckning hade ett medelröstetal år 1915 av 11·7 och år 1916 av 13·5 mot 12·6 år 1913 och 18·7 år 1914.

Gemensam partibeteckning. I en del fall hava vid stadsfullmäktigvalen två partier använt sig av gemensam partibeteckning, men i övrigt röstat med skilda listor, såsom tvenne olika partier, varför valresultaten, där sådant låtit sig göra, i tabellerna fördelats på vederbörliga partier. Endast i ett enda fall, nämligen vid valet i Eksjö år 1915, förekom dylikt gemensamt uppträdande mellan de moderata och de liberala, men i samtliga övriga fall mellan de liberala och socialdemokraterna, och har sistnämnda sammanslutning i tab. 1 och 2, första kolumnen, utmärkts med ett kors (+). Sådant gemensamt uppträdande mellan liberala och socialdemokrater förekom vid 1915 års val i 5 städer, mot vid 1913 års i 8, och vid 1916 års val i 18 städer, mot vid 1914 års i 22. Emellertid inträffade år 1916 liksom år 1914 i ytterligare ett mindre antal städer utom de nyssnämnda, att berörda båda partier röstade under gemensam partibeteckning, men använde de här även gemensamma eller i det närmaste likartade listor. På grund härav hava i sistnämnda fall socialdemokraterna icke kunnat i statistiken skiljas från liberalerna, utan har den gemensamma vänstern i tab. 2 förts till liberalerna (dylika fall ha i kol. 1 i tabellen utmärkts med tvenne kors ††).

Kasserade valsedlar. De kasserade valsedlarna hava endast helt obetydligt ökats i antal sedan föregående val med undantag för i Stockholm, där antalet från 1913 till 1915 års val mera än tredubblats, från 57 förstnämnda år till 183 sistnämnda. Sammanlagt kasserades vid 1915 års val 217 valsedlar (112 år 1913), och vid 1916 års val 320 (293 år 1914). De vanligast förekommande orsakerna till kassering av valsedlar voro, såsom vid närmast föregående val, att desamma ej voro av föreskrivet papper eller format, att mera än en valsedel inlagts i samma kuvert eller att i kuvertet inlagts även

andra papper, fullmakter o. dyl., att valsedelns var märkt, att anteckning om röstsiffran ettdera saknats eller var oläslig m. m.

Över de åren 1915 och 1916 förrättade stadsfullmäktigvalen hava, såvitt till statistiska centralbyråns kännedom kommit, besvär, som föranlett valets upphävande och företagande av nytt val, ej blivit anförda.

Valda stadsfullmäktige. Fördelning på partier. Antalet vid 1915 och 1916 års stadsfullmäktigval inom varje stad utsedda stadsfullmäktige meddelas för de allmänna valen i tab. 1 och 2, kol. 15—19 och för fyllnadsvalen i tab. 3, samma kol. Efterföljande tablå utgör en sammanfattning för hela riket av antalet fullmäktige inom de olika partierna, som utsågos vid de allmänna valen åren 1913—1916, varvid talen inom parentes för åren 1915 och 1916 beteckna summan av de valda stadsfullmäktige, om under vartdera året nytillkomna städer ej medräknas.

	År 1913	År 1915	År 1914	År 1916
Moderata	164	183 (178)	694	681 (662)
Liberala	72	63 (59)	247	253 (247)
Socialdemokrater	47	61 (52)	193	217 (209)
Övriga	30	28 (28)	29	49 (44)
Summa	313	335 (317)	1 163	1 200 (1 162)

Vid en jämförelse mellan ovanstående tal måste ihågkommas, att de åren 1913 och 1914 valda fullmäktige icke äro desamma, som underkastades omval resp. åren 1915 och 1916, utan att de var för sig äro olika hälfter av hela antalet fullmäktige. Dessa hälfter äro icke alltid precis lika stora, beroende dels därpå, att hela antalet fullmäktige i vissa städer icke är ett jämnt tal, dels därpå, att ökning eller minskning av antalet fullmäktige kan ha beslutats och genomförts för de senare valen. Tages hänsyn härtill, finner man vid en jämförelse mellan antalet valda fullmäktige efter partiställning i de städer, som förrättade val såväl år 1913 som 1915, att de liberala sistnämnda år, då, oberäknat platserna i den nytillkomna staden Trollhättan, hela antalet platser, som skulle besättas, var fyra mera än år 1913, fatt vidkännas en förlust på 13 platser, medan de moderata i stället vunnit 14, socialdemokraterna 5 samt »övriga» minskats med 2 platser. Vid jämförelse mellan åren 1914 och 1916, visar det sig återigen, om endast de städer, som valt båda åren, tagas i betraktande, att från det förra till det senare året, då hela antalet stadsfullmäktige, som skulle utses, minskats med en, de moderata förlorat 32 platser, av vilka socialdemokraterna vunnit 16 och 15 räknats till »övriga».

Bland »övriga» hava år 1915 liksom år 1913 hänförts samtliga 10 i Öregrund utsedda stadsfullmäktige, som båda åren valts på valsedlar avgivna utan partibeteckning. De återstående 18 år 1915 till denna grupp räknade stadsfullmäktige liksom alla 44, som år 1916 förts till gruppen, voro valda av partigrupper, som icke kunnat hänföras till något bestämt politiskt parti. Av dessa tillhörde år 1915 10 (samtliga valda) Kungälv, 5 Djursholm och 1

vardera av städerna Köping, Luleå och Haparanda. Av de år 1916 valda tillhörde 10 (samtliga valda) vardera av städerna Sigtuna, Gränna och Marstrand, 5 vardera av städerna Norrtälje och Visby, 3 Huskvarna och 1 Strömstad.

För att underlätta en jämförelse mellan de olika partiernas styrka bland de röstande och bland de valda stadsfullmäktige meddelas i efterföljande tablå en sammanställning av varje partis relativa andel av det sammanlagda röstetalet och av hela antalet valda stadsfullmäktige.¹⁾

	Å r 1 9 1 5		Å r 1 9 1 6	
	Röstetal	Valda stadsf.	Röstetal	Valda stadsf.
Moderata	58·4 %	54·6 %	54·3 %	56·7 %
Liberala	15·7 >	19·1 >	21·9 >	21·2 >
Socialdemokrater	24·4 >	17·9 >	22·6 >	18·0 >
Övriga partigrupper	1·4 >	5·4 >	1·1 >	4·1 >
Fria gruppen	0·1 >	3·0 >	0·1 <	—
Summa	100·0 %	100·0 %	100·0 %	100·0 %

Procenttalen för röstvärdet och de valda stadsfullmäktige borde naturligtvis för varje särskilt parti vara desamma, under förutsättning att platserna fördelades partierna emellan fullt proportionellt till de sammanlagda röstetalen. Vid uppdelning på ett flertal valkretsar måste likväl helt naturligt en del förskjutningar äga rum, varvid de svagare partierna oftast bli lidande. Socialdemokraternas ställning visar sig i detta avseende vara den ofördelaktigaste, i det att, oaktat på detta parti kommo år 1915 24·4 och år 1916 22·6 % av det sammanlagda röstetalet, likväl endast resp. 17·9 och 18·0 % av de valda stadsfullmäktige tillhörde socialdemokraterna. Gynnsammast ställda i detta hänseende voro år 1915 de liberala och år 1916 de moderata med i vartdera fallet större antal stadsfullmäktige än röstvärdets procentuella andel i och för sig berättigade till.

Genomsnittliga antalet röstande och röstvärdet bakom varje vald stadsfullmäktig inom vart och ett av de stora politiska huvudpartierna åren 1915 och 1916 framgå av här nedan sammanställda tal:

	Röstande i medeltal för varje vald stadsfullmäktig:		Avgivna röster i medeltal för varje vald stadsfullmäktig:	
	1915	1916	1915	1916
Moderata	169	77	3 610	1 589
Liberala	182	113	2 789	1 719
Socialdemokrater	429	203	4 599	2 091
Samtliga	208	106	3 376	1 662

¹⁾ För att få full motsvarighet mellan röstetalet och antalet valda stadsfullmäktige har för såväl år 1915 som år 1916 antalet liberala stadsfullmäktige ökats med en och antalet socialdemokratiska fullmäktige på motsvarande sätt minskats. Ändringen avser för år 1915 Mariefred, där en av de valda förts till socialdemokraterna men hela röstetalet till liberalerna, samt för år 1916 Vadstena, där med ungefärligen lika röstetal för liberala och socialdemokrater valts endast 1 liberal men 3 socialdemokrater, på grund därav att liberalerna delvis röstat på socialdemokratiska namn.

Tab. B. Antal kvinnliga stadsfullmäktige.

S t a d	Moderata	Liberala	Socialdem.	Övriga	Summa
<i>Vid 1915 års stadsfullmäktigval:</i>					
Stockholm	2	—	—	—	2
Djursholm	—	—	—	1	1
Köping	—	—	—	1	1
Luleå	—	—	1	1	2
Piteå	—	1	—	—	1
Summa år 1915	2	1	1	3	7
» » 1913	2	3	2	4	11
<i>Vid 1916 års stadsfullmäktigval:</i>					
Östhammar	—	—	—	1	1
Uppsala	—	—	1	—	1
Trosa	1	—	—	—	1
Karlskrona	—	1	—	—	1
Sölvesborg	—	1	—	—	1
Ångelholm	1	—	—	—	1
Malmö	1	—	—	—	1
Lund	1	—	—	—	1
Trälleborg	—	—	1	—	1
Göteborg	—	1	1	—	2
Marstrand	—	—	—	1	1
Skara	1	—	—	—	1
Karlstad	1	1	—	—	2
Filipstad	—	1	—	—	1
Örebro	—	1	—	—	1
Lindesberg	1	—	—	—	1
Västerås	—	1	—	—	1
Arboga	—	1	—	—	1
Falun	—	1	—	—	1
Sollefteå	—	—	—	1	1
Umeå	1	1	—	—	2
Summa år 1916	8	10	3	3	24
» » 1914	12	11	1	3	27

Den betydande olikheten mellan partierna i medeltalet röstande för varje vald stadsfullmäktig beror huvudsakligen på medelröstetalets olika storlek. Att åter antalet röster i genomsnitt per representant, vilket vid en fullt proportionell fördelning av alla platser efter varje partis hela röstetal borde vara lika stort för alla partier, företedde så stora växlingar, förklaras till största delen av den nyss påpekade förskjutningen till förmån för det största partiet, som ofta äger rum vid fördelningen av platserna inom de särskilda valkretsarna. En bidragande orsak till den ogynnsamma ställning, socialdemokraterna intogo, har dock även varit den omständigheten, att de hade sin huvudstyrka i några av de största städerna, där röstetalet för alla partier var ovanligt högt i förhållande till antalet valda stadsfullmäktige. I Stockholm t. ex., som år 1915 intog en mycket dominerande ställning i förhållande till övriga städer, utgjorde antalet röster i medeltal för varje vald stadsfullmäktig 18 549, under det att motsvarande medeltal för samtliga städer utgjorde endast 3 376.

Kvinnliga stadsfullmäktige. I tab. B meddelas uppgift å antalet inom varje stad och varje parti valda kvinnliga stadsfullmäktige. Av de till gruppen »övriga» räknade voro de år 1915 i Köping och Luleå och den år 1916 i Sollefteå valda representanter för de speciella kvinnogrupperna.

Tillämpningen av rangordnings- och reduktionsreglerna. En översikt över tillämpningen av rangordnings- och reduktionsreglerna lämnas i tab. C, varvid för överskådlighetens skull de valda stadsfullmäktige fördelats efter det antal, som utsetts inom varje partigrupp. Då i de fall, då två ungefär jämstarka partier röstat med gemensam partibeteckning, i allmänhet reduktionsregeln måste komma till användning, även om sammanhållningen inom vart och ett av de båda partierna varit stor, hava i tabellen alla de stadsfullmäktige, som av denna anledning valts enligt reduktionsregeln, dessutom särskilt antecknats inom parentes.

Nedanstående sammanställning utvisar i procent av hela antalet valda stadsfullmäktige inom vart och ett av de politiska huvudpartierna den utsträckning, i vilken vid valen åren 1913—1916 reduktionsregeln kommit till användning vid röstsammanräkningen för de valda.

	Moderata	Liberala	Socialdem.	Samtliga valda
1913	37·2	50·0	17·0	37·7
1914	38·5	34·8	26·9	35·3
1915	42·1	36·5	27·9	39·4
1916	39·1	36·4	24·9	36·7

Med undantag för år 1913 synes sålunda genomgående sammanhållningen hava varit relativt svagast inom det moderata partiet, men återigen starkast bland socialdemokraterna. Skillnaden i detta hänseende mellan de moderata och de båda övriga partierna, som än ytterligare ökas, om man tager hänsyn till de ganska talrika fall, då inom vänsterpartierna reduktionsregeln kommit att tillämpas på grund av uppträdande under gemensam parti-

Tab. C. Tillämpningen av rangordnings- och reduktionsreglerna.

Antalet stadsfullmäktige inom varje partigrupp	Moderata		Liberala		Socialdem.		Övriga		Samtliga	
	v a l d a e n l i g t									
	rangordnings- regeln	reduktions- regeln	rangordnings- regeln	reduktions- regeln	rangordnings- regeln	reduktions- regeln	rangordnings- regeln	reduktions- regeln	rangordnings- regeln	reduktions- regeln
<i>År 1915:</i>										
10	21	19	—	—	—	—	—	10	21	29
9	—	9 (9)	—	—	—	—	—	—	—	9 (9)
8	18	14	—	—	—	—	8	—	26	14
7	17	25	—	—	—	—	—	—	17	25
6	33	9	—	—	—	—	—	—	33	9
5	4	1	4	6 (4)	5	—	—	5	13	12 (4)
4	8	—	5	7 (4)	10	6	—	—	23	13 (4)
3	3	—	11	7 (4)	13	5	—	—	27	12 (4)
2	2	—	14	2 (2)	11	3 (3)	2	—	29	5 (5)
1	—	—	6	1 (1)	5	3 (2)	3	—	14	4 (3)
Summa år 1915	106	77 (9)	40	23 (15)	44	17 (5)	13	15	203	132 (29)
» » 1913	103	61	36	36 (25)	39	8 (6)	17	13	195	118 (31)
<i>År 1916:</i>										
11	5	17	—	—	—	—	—	—	5	17
10	10	20	—	—	—	—	1	9	11	29
9	29	43	—	—	—	—	—	—	29	43
8	53	43	—	—	—	—	—	—	53	43
7	66	46	—	—	7	—	—	6	74	52
6	84	54	—	—	16	2	—	—	100	56
5	90	35	3	22 (5)	10	5 (2)	7	8	110	70 (7)
4	49	7	20	28 (12)	19	5	4	—	92	40 (12)
3	21	—	58	20 (9)	45	12 (10)	2	4	126	36 (19)
2	3	1	60	18 (15)	45	21 (18)	1	1	109	41 (33)
1	5	—	20	4 (4)	21	9 (8)	5	—	51	13 (12)
Summa år 1916	415	266	161	92 (45)	163	54 (38)	21	28	760	440 (83)
» » 1914	427	267	161	86 (45)	141	52 (40)	23	6	752	411 (85)

beteckning vid valet, får möjligen till en del sin förklaring därav, att de moderata i allmänhet vid varje särskilt val haft att besätta ett väsentligt större antal platser än vart och ett av de övriga partierna. — Vad angår i övrigt siffrorna i tab. C, kan nämnas, att bland »övriga» ingå här även de tio stadsfullmäktige, som i Öregrund år 1915 valts av den s. k. fria gruppen, inom vilken ordningen mellan namnen alltid skall bestämmas enligt reduktionsregeln.

II. Den kommunala rösträtten i Stockholm år 1915 och i övriga städer, som icke deltaga i landsting, år 1916.

I röstlängd upptagna. I tab. 4 meddelas uppgifter för Stockholm år 1915 samt för Göteborg, Malmö, Norrköping och Gävle år 1916 å antalet i röstlängd upptagna personer, bolag och andra samfälligheter med fördelning på röstberättigade och icke röstberättigade inom varje enröstgrupp. En sammanfattning av tabellens siffror lämnas i efterföljande tablå, där även de sammanlagda röstetalen för de särskilda städerna äro angivna.

	Röstberättigade		Icke röstberättigade		Samtliga i röstlängd upptagna	
	Antal	Röstetal	Antal	Röstetal	Antal	Röstetal
Stockholm	97 380	1 305 804	30 769	275 751	128 149	1 581 555
Göteborg	44 686	568 402	14 557	96 402	59 243	664 804
Malmö	21 766	256 868	14 423	121 023	36 189	377 891
Norrköping	8 883	102 290	7 146	43 456	16 029	145 746
Gävle	7 731	88 154	4 336	27 160	12 037	115 314
Summa	180 446	2 321 518	71 231	563 792	251 677	2 885 310

Sedan närmast föregående val har antalet i röstlängd upptagna ökats i Stockholm med 8 500, i Göteborg med 7 009, i Malmö med 2 434, i Norrköping med 2 788 och i Gävle med 168, motsvarande i procent 7·1, 14·7, 6·7, 21·1 och 1·4 %. Relativt taget störst är sålunda ökningen i Norrköping, säkerligen beroende till stor del på, att Östra Eneby med ingången av år 1916 inkorporerats med staden.

De i röstlängden upptagnas procentiska andel av folkmängden vid årets början samt medelröstvärde vid här ifrågavarande val i jämförelse med närmast föregående framgå för de särskilda städerna av följande sammanställning.

	I röstlängd upptagna i % av folkmängden		Medelröstvärde för i röstlängd upptagna	
	1914	1916	1914	1916
Stockholm	31·8 (1913)	33·2 (1915)	12·0 (1913)	12·3 (1915)
Göteborg	29·0	31·8	10·8	11·2
Malmö	35·2	33·0	10·3	10·4
Norrköping	28·7	29·1	9·4	9·1
Gävle	33·3	33·1	9·2	9·6

Till jämförelse med ovanstående siffror kan nämnas, att för de städer tillsammansantagna, som åren 1914 och 1916 deltog i landstingsmannaval, utgjorde samtliga i röstlängd upptagna resp. 29·2 och 31·7 procent av folkmängden och deras medelröstvärde resp. 9·5 och 9·9.

De stora ojämnheter, som i tab. 4 kunna iakttagas i de särskilda enröstgrupernas inbördes storleksförhållanden, bero huvudsakligen på verkan av de bevillningsfria avdragen å den till bevillning uppskattade inkomsten av kapital och arbete. Dessa avdrag utgjorde år 1915 resp. 1916 i Stockholm och Norrköping 650 kr. för inkomst understigande 1 200 kr. och 500 kr. för inkomst fr. o. m. 1 200 till 1 800 kr., i Göteborg voro samma avdrag 650 och 400 kr., i Gävle 550 och 400 kr. och i Malmö i regel likaledes 550 och 400 kr., ehuru där såväl högre som lägre avdrag även tillämpats. I alla städer, där icke redan de bevillningsfria avdragen voro de högsta tillåtna, hava därjämte dessa avdrag ytterligare höjts för personer med större familjer.

På grund av dessa avdrag funnos i Stockholm mycket få inkomsttagare med 14—17 röster, då personer med 1 799 kronors inkomst ännu kommo i åtnjutande av ett bevillningsfritt avdrag på 500 kr. och alltså hade en beskattningsbar inkomst, som uppgick till endast 1 299 kr., vilken enligt gällande röstskala berättigade dem till 13 röster, medan däremot en person med 1 800 kronors inkomst icke erhöll något bevillningsfritt avdrag, varför dennes röstetal uppgick till 18.

I var och en av de fyra nämnda röstgrupperna funnos sålunda i 1915 års röstlängd för Stockholm upptagna endast några få hundratal personer mot i den närmast föregående gruppen med 13 röster icke mindre än 3 829 och i den närmast högre med 18 röster 1 616 personer.

På samma sätt kan även för de övriga städerna spåras en direkt inverkan av de bevillningsfria avdragen på vissa röstgruppers storlek. Sålunda voro exempelvis i Göteborg sjunde samt femtonde, sextonde och sjuttonde röstgrupperna mycket fåtaliga, likaså i Malmö och Gävle femtonde, sextonde och sjuttonde röstgrupperna, och i Norrköping grupperna med röstetalen 14—17.

Med nu påpekade oregelbundenheter befunno sig i stort sett röstgrupperna med stigande röstetal i numeriskt avtagande ända upp till tjuguenröstersgruppen, vilken i alla städerna var betydligt större än de närmast föregående, beroende därpå, att denna grupp var den första, till vilken räknades inkomsttagare inom en inkomstlatitud av 500 kr. (2 001—2 500 kr.), medan denna latitud vid de lägre röstetalen varit endast 100 kr. Därefter avtogo emellertid åter röstgrupperna i storlek med undantag för den allra högsta, som åter visade en stark stegring.

De i tab. D meddelade relativa talen visa de särskilda städerna emellan ganska betydande olikheter, mest framträdande i den lägsta röstetalsgruppen, där bl. a. jämförelsen mellan Stockholm och Norrköping, för vilka siffrorna med hänsyn till det bevillningsfria avdragets storlek äro fullt jämförbara, visar i den förra staden ett antal i röstlängden upptagna av icke mera än 5·3 % av samtliga i längden upptagna mot i den senare staden 13·7 %. Den relativt största röstgruppen var i Stockholm och Göteborg den fjärde, som

omfattade resp. 9·7 och 9·3 % av alla i röstlängd upptagna, i Malmö den tredje, omfattande 10·5 % av samtliga, samt i Norrköping och Gävle den första med till gruppen hörande personer uppgående till resp. 13·7 och 12·3 % av alla i röstlängden upptagna. Den högsta röstgruppen, omfattande de i röstlängd upptagna med 40 röster, var jämförelsevis störst i Stockholm, närmast följt av Göteborg och i ordning därefter av Malmö, Gävle och Norrköping. Över huvud taget voro de högre röstgrupperna relativt talrikast i Stockholm, såsom mera överskådligt framträder i följande sammandrag av de i röstlängden upptagna i tvenne grupper, den ena omfattande alla med 1—17 röster och den andra alla med högre röstetal.

	Röstberättigade		Icke röstberättigade		Samtliga i röstlängd upptagna	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Stockholm						
1—17 röster	61 968	63·6	25 369	82·4	87 337	68·2
18—40 »	35 412	36·4	5 400	17·6	40 812	31·8
Summa	97 380	100·0	30 769	100·0	128 149	100·0
Göteborg						
1—17 röster	30 619	68·5	13 594	93·4	44 213	74·6
18—40 »	14 067	31·5	963	6·6	15 030	25·4
Summa	44 686	100·0	14 557	100·0	59 243	100·0
Malmö						
1—17 röster	15 538	71·4	12 509	86·7	28 047	77·5
18—40 »	6 228	28·6	1 914	13·3	8 142	22·5
Summa	21 766	100·0	14 423	100·0	36 189	100·0
Norrköping						
1—17 röster	6 223	70·1	6 682	93·5	12 905	80·5
18—40 »	2 660	29·9	464	6·5	3 124	19·5
Summa	8 883	100·0	7 146	100·0	16 029	100·0
Gävle						
1—17 röster	5 577	72·1	4 077	94·0	9 654	80·0
18—40 »	2 154	27·9	259	6·0	2 413	20·0
Summa	7 731	100·0	4 336	100·0	12 067	100·0

Till jämförelse kan nämnas, att i de städer, som deltog i 1916 års landstingsmannaval, röstgrupperna fr. o. m. 18 t. o. m. 40 röster omfattade 21·8 % av alla i röstlängd upptagna.

Röstberättigade och icke röstberättigade. I tab. 4 finnas för de fem största städerna angivna de absoluta talen för samtliga i röstlängd upptagna inom varje enröstgrupp med fördelning på röstberättigade och icke röstberättigade, vartill för större överskådlighet här i texten i tab. E. fogas en översikt av relationerna mellan de röstberättigade och alla i längden upptagna inom varje särskild enröstgrupp och för samtliga grupper tillsammans.

Liksom vid föregående val äro Stockholm och Göteborg jämförelsevis fördelaktigt ställda i fråga om det relativa antalet röstberättigade, som här

Tab. E. Röstberättigade i procent av alla i röstlängd upptagna inom varje enröstgrupp.

R ö s t e t a l	Stockholm	Göteborg	Malmö	Norrköping	Gävle
1	83·8	74·6	69·8	48·0	64·7
2	71·7	68·2	63·0	50·5	53·9
3	70·6	64·0	48·5	47·5	47·5
4	57·3	57·2	54·4	43·9	51·9
5	72·3	62·9	48·6	41·8	50·6
6	72·8	68·5	45·5	42·8	51·1
7	60·5	70·3	47·7	41·5	55·7
8	72·3	53·9	43·7	46·3	57·3
9	71·7	72·8	53·1	50·7	62·7
10	71·8	76·3	54·9	52·8	64·0
11	75·2	77·2	57·2	55·7	64·2
12	76·2	84·1	61·7	59·1	66·9
13	76·5	86·2	62·0	62·0	76·1
14	83·6	88·2	60·0	56·4	67·6
15	84·9	81·5	60·7	60·0	81·8
16	83·4	87·6	54·8	67·8	75·0
17	83·7	84·8	67·3	59·2	82·9
18	77·6	79·1	61·7	63·4	73·3
19	79·1	89·2	64·2	72·0	70·3
20	78·8	85·5	63·8	73·7	78·6
21	81·9	92·2	69·5	80·1	87·5
22	85·7	92·1	72·0	83·8	88·5
23	90·2	94·9	79·4	85·1	94·4
24	86·7	95·6	78·6	86·8	88·9
25	88·9	95·2	82·4	86·5	96·1
26	90·8	96·4	82·7	90·8	93·6
27	93·2	97·4	86·3	96·8	96·8
28	91·4	96·8	77·6	91·0	100·0
29	94·7	97·5	85·8	93·5	95·1
30	94·1	98·3	86·0	94·6	97·9
31	96·8	98·6	92·9	100·0	100·0
32	94·1	97·3	90·2	90·7	100·0
33	94·3	99·4	88·6	93·0	100·0
34	95·0	99·3	94·4	96·2	100·0
35	94·6	98·4	85·3	96·3	100·0
36	95·0	99·3	83·1	94·4	100·0
37	95·7	98·0	83·8	100·0	100·0
38	96·2	100·0	89·5	95·5	100·0
39	97·8	98·8	94·0	93·3	100·0
40	96·7	99·4	93·9	97·0	99·2
Samtliga år 1916 (1915)	76·0	75·4	60·1	55·4	64·1
» » 1914 (1913)	74·0	74·8	60·1	55·0	65·6

uppgår till något mera än tre fjärdedelar av samtliga i längden upptagna, medan Norrköping med icke mera än ungefär 55 % röstberättigade fortfarande intager den minst gynnsamma platsen. Vad Stockholm angår, synes det höga procenttalet till någon del vara beroende på, att valet där förrättades så tidigt på året, att den vid valet använda röstlängden upprättats före första kommunaluppboresstämman, varigenom de, som icke då betalade sin skatt, ännu hade rösträtt vid valet. En jämförelse med motsvarande tal för närmast föregående stadsfullmäktigval visar i Stockholm, Göteborg och Norrköping en mindre procentisk ökning i antalet röstberättigade, medan nedgång i relationen förekommit endast i Gävle. Vidare kan nämnas, att vid 1916 års landstingsmannaval utgjorde de röstberättigade 76·9 % för de i valet deltagande städerna och 80·8 % på landsbygden av alla i röstlängd upptagna.

En företeelse, som i tab. E tydligt framträder, är det i allmänhet låga antalet röstägande i röstgrupperna med små röstetal, i jämförelse med vad fallet är i de mera betydande röstetalsgrupperna. I de allra flesta fall är det naturligtvis oguldna kommunalutskylder, som äro orsaken till att eljest röstberättigade ej få utöva sin kommunala rösträtt, och att det i synnerhet är inkomsttagarna, som på detta sätt förlora sin rösträtt, synes framgå därav, att de icke röstberättigade i allmänhet voro relativt mycket talrikare i de röstgrupper, som kunna antagas omfatta större antal inkomsttagare, än i vissa andra närliggande grupper. Däremot voro i regel procentalen för de röstberättigade jämförelsevis höga inom de grupper, som till väsentligaste delen bestå av fastighetsägare. Särdeles iögonenfallande framträder skillnaden i det relativa antalet röstägande vid jämförelse mellan röstgrupperna 14—17, som sannolikt till övervägande del bestå av fastighetsägare, och den 18:e, som, enligt vad man har skäl att antaga, företrädesvis torde omfatta inkomsttagare och därför omfattar jämförelsevis betydligt färre röstägande än de föregående grupperna.

En följd av att de i röstlängd upptagna i större utsträckning förlora sin rösträtt i de lägre än inom de högre röstgrupperna är, som följande tablå visar, att medelröstetalet för de icke röstberättigade är betydligt lägre än för de röstberättigade.

	Röstberättigade			Icke röstberättigade		
	År 1916	År 1915	År 1914	År 1916	År 1915	År 1914
Stockholm	—	13·4 (1913:13·4)	—	—	9·0 (1913:7·9)	—
Göteborg	12·7	—	12·4	6·6	—	6·3
Malmö	11·8	—	11·6	8·4	—	8·4
Norrköping	11·5	—	12·3	6·1	—	5·8
Gävle	11·4	—	10·7	6·3	—	6·4

Deltagandet i valen. Då det endast för Stockholm, Göteborg, Malmö, Norrköping och Gävle finnes uppgifter å de vid stadsfullmäktigvalen röstberättigade, är det endast för dessa fem städer möjligt att i siffror angiva livaktigheten av deltagandet i ifrågavarande val. Uttryckt i procent av de röst-

berättigade i resp. städer var det relativa antalet röstande vid nu föreliggande samt vid 1913 och 1914 års stadsfullmäktigval följande:

	År 1916	År 1915	År 1914	År 1913
Stockholm	—	56.6 %	—	50.8 %
Göteborg	46.9 %	—	48.8 %	—
Malmö	40.8 »	—	42.8 »	—
Norrköping	46.7 »	—	54.0 »	—
Gävle	46.0 »	—	49.1 »	—

Deltagandet i valen var sålunda endast i Stockholm livligare än vid närmast föregående val, i samtliga övriga städer visar sig däremot i detta hänseende en tydlig tillbakagång.

Stockholm den 14 oktober 1918.

Underdånigst
LUDVIG WIDELL.

Hjalmar Fredelius.

TABELLER.

Tab. 1. Avgivna valsedlar och valda stads-

1		2	3	4	5	6	7	
Städer		Avgivna god-						
		Antal						
		med partibeteckning				utan partibe- teckning	Summa	
		Moderata	Liberala	Social- dem.	Övriga			
1	Stockholms stad	{1915 1913	24 938 16 551	8 010 9 923	21 967 18 389	2 1	10 6	54 927 44 870
	därav: 1915 i första valkretsen		2 733	938	3 887	1	—	7 559
	» » andra »		2 608	1 261	4 571	—	—	8 440
	» » tredje »		4 547	1 632	4 418	—	4	10 601
	» » fjärde »		5 499	1 866	4 867	1	2	12 235
	» » femte »		9 551	2 313	4 224	—	4	16 092
Stockholms län.								
2	Öregrund	{1915 1913	— —	— —	— —	— —	43 53	43 58
	Djursholm ¹⁾	{1915 1913	385 310	— —	— —	451 417	— 2	836 729
Södermanlands län.								
4	Torshälla	{1915 1913	108 106	61 90	184 159	— —	— —	353 355
	Mariefred ²⁾	{1915 1913 †)	87 91	162 81	— 30	— —	— —	249 202
Jönköpings län.								
6	Ekajö ³⁾	{1915 1913 †)	419 360	255 213	148 126	— —	— —	822 690
	Nässjö ⁴⁾	{1915 1913	507 502	231 222	406 293	— —	— —	1 144 1 017
Kalmar län.								
8	Oskarshamn	{1915 †) 1913 †)	376 344	166 278	90 154	— —	— 1	632 777
	Kristianstads län.							
9	Hässleholm	{1915 1913	234 231	194 135	115 145	— —	— —	543 511
	Hallands län.							
10	Laholm	{1915 1913	145 136	76 73	139 130	— —	— —	300 339
	Falkenberg	{1915 1913	276 269	63 126	218 259	— —	— 1	557 655
12	Varberg	{1915 1913	350 259	294 315	353 315	— 59	— —	907 948
	Göteborgs och Bohus län.							
13	Kungälv ⁵⁾	{1915 1913	20 —	— 132	— —	365 201	— —	385 333
	Älvsborgs län.							
14	Alingsås	{1915 1913	363 412	161 114	218 258	— —	— —	742 784

	1	2	3	4	5	6	7	
		A v g i v n a g o d .						Summa
		A n t a l						
		med partibeteckning				utan partibeteckning		
Moderata	Liberala	Socialdem.	Övriga					
15	Trollhättan ⁶⁾ 1915	268	335	778	—	1	1 882	
	därav i första valkretsen	163	200	381	—	1	745	
	> > andra >	105	135	397	—	—	637	
	Skaraborgs län.							
16	Skövde . . . . . {1915	544	262	333	—	—	1 189	
	. . . . . {1913	565	135	181	—	—	881	
17	Tidaholm . . . . . {1915 †)	311	250	220	—	—	781	
	. . . . . {1913 †)	254	305	161	—	—	720	
	Örebro län.							
18	Askersund . . . . . {1915 †)	146	50	93	—	—	289	
	. . . . . {1913 †)	152	37	60	—	—	250	
19	Nora . . . . . {1915	162	140	102	—	—	404	
	. . . . . {1913	147	—	89	199	—	435	
	Västmanlands län.							
20	Köping ⁷⁾ . . . . . {1915	329	169	303	90	—	891	
	. . . . . {1913	275	221	282	75	—	853	
	Kopparbergs län.							
21	Hedemora . . . . . {1915 †)	199	232	104	—	—	535	
	. . . . . {1913 †)	142	229	82	—	—	453	
	Norrbottnens län.							
22	Luleå ⁸⁾ . . . . . {1915	479	223	327	108	—	1 187	
	. . . . . {1913	422	185	383	4	1	995	
23	Piteå . . . . . {1915 †)	203	95	24	—	—	322	
	. . . . . {1913 †)	136	119	31	—	—	286	
24	Haparanda ⁹⁾ . . . . . {1915	87	51	38	41	1	218	
	. . . . . {1913 †)	52	57	25	26	—	160	
	Samtliga städer¹⁰⁾ {1915	30 936	11 480	26 160	1 057	55	69 688	
	. . . . . {1913	21 716	12 990	21 552	982	70	57 310	

Anmärkningar

†) I de härmed betecknade valkretsarna hava valseklar tillhörande det liberala och det socialdemokratiska partiet varit åsatta gemensam partibeteckning och därför i valprotokollen upptagits såsom en enda grupp. Då de likväl i övrigt uppträtt som två skilda partier med olika namn på sina valseklar, hava de här fördelats på vederbörliga partier.

¹⁾ *Djursholm*. Partigruppen »Sparsamhet: Inga kommunens medel till restaurangrörelsen» synes ej hava varit en sammanslutning av politisk karaktär och har därför i kol. 5, 11 och 18 förts till »övriga».

²⁾ *Mariefred*. De liberala och socialdemokraterna röstade under gemensam partibeteckning, »Nyckerhetsfolk och förenade vänstern», och med gemensam lista samt valde 3 liberala och en socialdemokrat.

³⁾ *Ekshjö*. Moderata och liberala röstade här med gemensam partibeteckning, »De borgerliga», men då de i övrigt uppträtt som två skilda partier med olika namn på sina valseklar, hava de fördelats på vederbörliga partier.

⁴⁾ *Nässjö*. De moderata voro splittrade på två grupper med partibeteckningarna »Borgare och tjänstemän» samt »Valmansföreningen», av vilka den förra gruppen omfattade 346 valseklar med sammanlagt 5 125 röster samt valde 6 stadsfullmäktige och den senare omfattade 161 valseklar med 2 174 röster samt valde 2 stadsfullmäktige.

8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	
k ä n d a v a l s e d l a r						Antal kasse- rade valsed- lar	Antal valda stadsfullmäktige					Summa
Röstetal							Moderata	Liberala	Socialdem.	Övriga	Summa	
med partibeteckning				utan partibe- teckning	Summa							
Moderata	Liberala	Social- dem.	Övriga		Summa							
5 396	4 909	8 052	—	24	18 381	3	5	4	9	—	18	15
3 411	3 153	4 263	—	24	10 851	3	3	2	4	—	9	
1 985	1 756	3 789	—	—	7 530	—	2	2	5	—	9	
10 836	3 728	2 663	—	—	17 227	—	10	3	2	—	15	16
10 921	1 909	1 414	—	—	14 244	1	11	1	1	—	13	
3 432	2 054	1 438	—	—	6 924	4	6	4	2	—	12	
2 710	2 644	1 112	—	—	6 466	—	5	6	2	—	13	17
2 261	495	701	—	—	3 457	—	7	1	2	—	10	18
2 384	395	492	—	10	3 281	1	8	1	1	—	10	
3 035	1 715	873	—	—	5 623	—	7	4	2	—	13	19
2 784	—	672	2 086	—	5 542	20	6	—	1	5	12	
5 655	2 098	2 510	985	—	11 248	1	6	2	3	1	12	20
5 027	2 642	2 288	809	—	10 766	3	6	3	3	1	13	
3 158	2 473	657	—	—	6 288	—	7	5	1	—	13	21
2 575	2 492	582	—	—	5 649	1	5	6	1	—	12	
10 317	3 971	3 927	1 296	—	19 511	1	8	3	3	1	15	22
9 294	3 067	4 451	63	20	16 895	4	9	2	4	—	15	
3 382	964	175	—	—	4 521	4	8	3	—	—	11	23
2 395	1 280	236	—	—	3 911	4	6	4	—	—	10	
1 800	803	430	695	3	3 731	1	6	2	1	1	10	24
1 249	919	285	279	—	2 732	3	5	3	1	1	10	
600 573	178 498	275 949	15 351	648	1 131 014	217	183	63	61	28	335	
488 682	209 884	226 429	15 145	879	941 019	112	164	72	47	30	313	

till tab. 1.

⁵⁾ *Kungälv.* Under »övriga» äro sammanförda tvenne partigrupper, »Sparsambetsvänner i Kongelf» och »Reformvänner», omfattande resp. 280 och 85 valsedlar med 3 284 och 863 röster samt 8 och 2 valda stadsfullmäktige, när dessa grupper enligt erhållna upplysningar ej ansetts vara sammanslutningar av politisk natur.

⁶⁾ För *Trollhättan*, som förrättade sitt första stadsfullmäktigval år 1915, kunna inga jämförelsesiffror anföras.

⁷⁾ *Köping.* De under »övriga» upptagna valsedlarna avgåvos under partibeteckningen »De fristående» och upptogs som första namn en kvinna.

⁸⁾ *Luleå.* De under »övriga» upptagna valsedlarna avgåvos med partibeteckningen »Kvinnornas lista».

⁹⁾ *Haparanda.* Under »övriga» äro sammanförda tvenne partigrupper, »Självständighetspartiet» och »Kvinnopartiet», av vilka den förra, omfattande 17 valsedlar och 428 röster, valde en stadsfullmäktig.

¹⁰⁾ Slutsummorna för 1915 och 1913 äro ej fullt jämförbara, enär i de förstnämnda ingå även siffror för *Trollhättan*, som förrättade val för första gången år 1915.

Tab. 2. Avgivna valseklar och valda stads-

1		2	3	4	5	6	7
Städer		Avgivna god-					
		Antal					
		med partibeteckning				utan partibe- teckning	Summa
		Moderata	Liberala	Social- dem.	Övriga		
Stockholms län.							
1	Södertälje . . . . . {1916 {1914	884 910	212 215	968 913	— —	— —	2 004 2 038
	därav: 1916 i östra valkretsen	487	180	502	—	—	1 069
	» » västra »	447	82	466	—	—	995
2	Vaxholm . . . . . {1916†† {1914††	350 310	318 276	— —	— —	— —	668 586
3	Norrtälje ¹⁾ . . . . . {1916 {1914	176 219	— —	156 —	317 313	— —	649 532
4	Sigtuna ²⁾ . . . . . {1916 {1914	— —	— —	— —	79 110	— 1	79 111
5	Östhammar ^{3) 4)} 1916	51	—	77	82	—	210
Uppsala län.							
6	Uppsala . . . . . {1916 {1914 †)	1 560 1 509	738 791	1 343 1 070	— —	— —	3 641 3 370
	därav: 1916 i Svartbäckens valkrets	484	208	484	—	—	1 176
	» » Kungsängens »	451	275	619	—	—	1 345
	» » Fjärdingens »	625	255	240	—	—	1 120
7	Enköping . . . . . {1916 {1914	337 337	112 129	300 151	— —	— —	749 617
Södermanlands län.							
8	Nyköping . . . . . {1916 †) {1914 †)	548 504	211 279	864 776	— —	— —	1 623 1 559
	därav: 1916 i västra valkretsen †)	342	111	386	—	—	789
	» » östra » †)	206	100	528	—	—	834
9	Eskilstuna . . . . . {1916 {1914	1 138 1 093	895 1 006	2 579 2 576	— —	1 —	4 613 4 675
	därav: 1916 i västra valkretsen	660	425	1 274	—	1	2 360
	» » östra »	478	470	1 305	—	—	2 253
10	Strängnäs . . . . . {1916 {1914	323 317	96 158	151 109	29 —	— 1	599 585
11	Trosa ⁵⁾ . . . . . {1916 {1914††)	65 —	13 41	25 —	— 64	— —	108 105
12	Katrineholm ³⁾ 1916	252	255	428	—	—	985
Östergötlands län.							
13	Linköping . . . . . {1916 {1914	1 113 978	445 522	647 507	— —	1 1	2 206 2 068
	därav: 1916 i norra valkretsen	487	206	484	—	—	1 127
	» » södra »	626	239	213	—	1	1 079

fullmäktige vid de allmänna valen år 1916.

8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	
kända valsedlar						Antal kasse- rade valsed- lar	Antal valda stadsfullmäktige					
Röstetal				utan partibe- teckning	Summa		Moderata	Liberala	Socialdem.	Övriga	Summa	
med partibeteckning												
Moderata	Liberala	Social- dem.	Övriga									
16 413	2 923	10 290	—	—	29 636	4	9	1	6	—	16)	1
15 774	2 951	9 212	—	—	27 937	9	10	1	6	—	17)	
8 220	1 756	5 104	—	—	15 080	3	4	1	3	—	8	
8 198	1 167	5 186	—	—	14 548	1	5	—	3	—	8	
6 056	4 132	—	—	—	10 238	1	8	5	—	—	13)	2
5 469	3 382	—	—	—	8 851	1	8	4	—	—	12)	
2 971	—	1 380	4 033	—	8 384	1	4	—	2	5	11)	3
3 397	—	—	3 311	—	6 618	—	5	—	—	5	10)	
—	—	—	949	—	949	—	—	—	—	10	10)	4
—	—	—	993	26	1 019	1	—	—	—	10	10)	
838	—	401	968	—	2 207	3	4	—	2	4	10	5
34 511	12 705	12 646	—	—	59 862	7	14	4	4	—	22)	6
33 195	11 891	9 664	—	—	54 750	4	13	5	5	—	23)	
10 587	3 668	4 718	—	—	18 973	1	5	1	2	—	8	
10 886	4 349	5 808	—	—	21 043	1	4	1	2	—	7	
18 038	4 688	2 120	—	—	19 846	5	5	2	—	—	7	
6 445	1 533	2 829	—	—	10 807	—	8	2	3	—	18)	7
5 670	1 520	1 291	—	—	8 481	—	9	2	2	—	13)	
11 158	3 296	8 172	—	—	22 626	4	8	2	7	—	17)	8
10 664	4 010	7 111	—	—	21 785	1	8	2	7	—	17)	
6 979	1 901	3 256	—	—	12 136	2	5	1	2	—	8	
4 179	1 895	4 916	—	—	10 490	2	3	1	5	—	9	
23 361	13 794	32 287	—	23	69 465	10	8	4	13	—	25)	9
22 215	14 335	28 493	—	—	65 043	11	8	5	12	—	25)	
14 245	6 934	15 912	—	23	37 114	8	5	2	6	—	13	
9 116	6 860	16 375	—	—	32 351	2	3	2	7	—	12	
6 319	1 062	824	424	—	8 629	—	10	1	1	—	12)	10
5 970	1 851	596	—	29	8 446	11	10	3	—	—	13)	
1 025	153	153	—	—	1 331	—	8	1	1	—	10)	11
—	314	—	969	—	1 283	—	—	1	1	8	10)	
4 843	3 695	4 545	—	—	13 083	1	6	4	5	—	15	12
24 409	6 809	5 428	—	3	36 649	29	15	4	3	—	22)	18
20 914	7 569	4 265	—	—	32 748	18	14	5	3	—	22)	
11 336	3 063	3 684	—	—	18 083	17	7	2	2	—	11	
13 073	3 746	1 744	—	3	18 566	12	8	2	1	—	11	

1		2	3	4	5	6	7	
Städer		A v g i v n a g o d -						
		A n t a l						
		med partibeteckning				utan partibeteckning	Summa	
		Moderata	Liberala	Socialdem.	Övriga			
14	Norrköping	{1916 1914	2 292 2 413	499 184	1 357 1 237	— 96	— 2	4 148 3 932
	därav: 1916 i första valkretsen		641	91	229	—	—	961
	» » andra »		478	189	466	—	—	1 083
	» » tredje »		1 039	186	468	—	—	1 688
	» » fjärde »		184	88	199	—	—	416
15	Söderköping	{1916 1914	98 139	50 93	56 —	— —	3 —	202 232
16	Motala	{1916 † 1914 ††	185 162	209 285	111 —	— —	— 2	505 449
17	Vadstena ⁵⁾	{1916 1914	165 142	100 114	107 187	— —	33 —	405 443
18	Skänninge	{1916 † 1914 †	143 125	60 115	90 61	— —	— —	298 301
Jönköpings län.								
19	Jönköping ⁶⁾	{1916 1914	1 522 1 592	1 013 1 044	922 689	— —	1 —	3 458 3 325
	därav: 1916 i första valkretsen		496	246	255	—	—	997
	» » andra »		682	376	309	—	1	1 318
	» » tredje »		394	391	358	—	—	1 143
20	Gränna ⁷⁾	{1916 1914	— 106	— 69	— —	143 —	— —	143 175
21	Huskvarna ⁸⁾	{1916 1914	273 278	279 133	593 499	311 370	— —	1 456 1 280
Kronobergs län.								
22	Växjö	{1916 1914	394 474	209 143	286 152	— —	1 —	890 769
Kalmar län.								
23	Kalmar	{1916 † 1914 †	916 847	360 345	312 181	— —	— —	1 588 1 373
	därav: 1916 i första valkretsen †)		445	160	134	—	—	739
	» » andra » †)		471	200	178	—	—	849
24	Västervik	{1916 1914	511 393	397 316	272 353	— —	4 —	1 184 1 062
	därav: 1916 i norra valkretsen		218	162	169	—	3	552
	» » södra »		293	285	108	—	1	682
25	Vimmerby	{1916 † 1914 †	202 160	146 94	26 45	— —	5 —	379 299
26	Borgholm	{1916 1914	116 102	106 137	— —	— —	20 —	242 239
Gottlands län.								
27	Visby ⁹⁾	{1916 1914	265 456	— 153	— 34	307 —	— —	572 643
	därav: 1916 i första valkretsen		139	—	—	180	—	269
	» » andra »		126	—	—	177	—	303

8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
k ä n d a v a l s e d l a r						Antal kassera- rade valsed- lar	Antal valda stadsfullmäktige				
Röstetal							Moderata	Liberala	Socialdem.	Övriga	Summa
med partibeteckning				utan partibe- teckning	Summa						
Moderata	Liberala	Social- dem.	Övriga								
47 766	6 954	11 804	—	—	66 524	3	21	3	5	—	29)
47 759	2 747	10 297	1 592	66	62 461	3	22	—	4	—	26)
14 880	1 235	1 994	—	—	18 109	1	5	—	—	—	5
9 459	1 935	4 038	—	—	15 432	—	6	1	2	—	9
21 481	2 786	4 277	—	—	28 544	1	8	1	1	—	10
1 946	998	1 495	—	—	4 439	1	2	1	2	—	5
1 637	632	268	—	63	2 600	5	7	2	1	—	10)
2 110	912	—	—	—	3 022	2	7	3	—	—	10)
3 684	2 829	753	—	—	7 266	4	5	4	1	—	10)
3 020	3 141	—	—	53	6 214	—	5	6	—	—	11)
3 031	932	932	—	384	5 279	1	6	1	3	—	10)
2 446	1 159	1 106	—	—	4 711	3	6	3	2	—	11)
1 637	648	444	—	—	2 729	—	6	2	2	—	10)
1 391	831	277	—	—	2 499	—	6	3	1	—	10)
30 522	12 871	8 051	—	31	51 475	2	14	5	3	—	22)
29 425	11 599	5 830	—	—	46 854	6	15	6	2	—	23)
9 133	3 187	2 270	—	—	14 580	1	5	2	1	—	8
13 917	4 630	2 493	—	31	21 071	—	5	1	1	—	7
7 472	5 054	3 288	—	—	15 814	1	4	2	1	—	7
—	—	—	1 979	—	1 979	—	—	—	—	10	10)
1 416	620	—	—	—	2 036	—	7	3	—	—	10)
4 720	3 763	7 427	4 669	—	20 579	—	4	2	6	3	15)
4 689	1 759	5 734	5 190	—	17 372	14	4	1	5	5	15)
8 446	3 438	2 556	—	13	14 453	1	9	4	2	—	15)
9 265	2 326	1 212	—	—	12 803	—	11	3	1	—	15)
17 872	5 589	3 056	—	—	26 517	—	12	4	2	—	18)
15 994	5 169	1 567	—	—	22 730	4	13	4	1	—	18)
9 039	2 689	1 211	—	—	12 939	—	6	2	1	—	9
8 833	2 900	1 845	—	—	13 578	—	6	2	1	—	9
8 821	5 311	2 011	—	99	16 242	2	10	5	1	—	16)
6 635	4 345	2 305	—	—	13 285	3	8	5	3	—	16)
4 089	2 344	1 186	—	73	7 691	2	5	2	1	—	8
4 732	2 967	826	—	26	8 551	—	5	3	—	—	8
2 842	1 288	185	—	60	4 375	1	9	4	—	—	13)
2 298	769	294	—	—	3 361	—	8	3	1	—	12)
1 612	990	—	—	214	2 816	—	6	4	—	—	10)
1 412	1 259	—	—	—	2 671	—	5	5	—	—	10)
6 772	—	—	4 471	—	11 243	—	11	—	—	5	16)
5 261	2 172	291	—	—	7 724	—	10	5	—	—	15)
3 521	—	—	1 964	—	5 485	—	6	—	—	2	8
3 251	—	—	2 507	—	5 758	—	5	—	—	3	8

Städer		1	2	3	4	5	6	7
		A v g i v n a g o d .						
		A n t a l						
		med partibeteckning				utan partibeteckning		Summa
Moderata	Liberala	Social-dem.	Övriga					
Blekinge län.								
28	Karlskrona	{1916 † 1914 †}	1 124 1 134	788 660	733 582	— —	2 —	2 647 2 376
	därav: 1916 i första valkretsen		311	300	313	—	—	924
	» » andra »		464	229	145	—	—	838
	» » tredje »		349	259	275	—	2	885
29	Ronneby	{1916 † 1914 }	275 241	130 113	225 154	— 60	— —	630 568
30	Karlshamn	{1916 1914 †}	430 439	366 279	210 237	— —	— —	1 006 955
31	Sölvesborg	{1916 1914 }	197 176	207 147	122 133	— —	— —	526 456
Kristianstads län.								
32	Kristianstad	{1916 1914 }	1 044 942	397 381	291 377	— —	— 1	1 732 1 701
	därav: 1916 i norra valkretsen		304	129	122	—	—	636
	» » södra »		650	277	169	—	—	1 096
33	Simrishamn	{1916 † 1914 †}	294 270	136 152	88 112	— —	2 —	520 534
34	Ängelholm	{1916 1914 }	445 411	97 79	309 314	— 1	— —	851 805
Malmöhus län.								
35	Malmö	{1916 1914 }	4 298 4 719	365 283	4 088 3 669	— 1	— —	8 751 8 672
	därav: 1916 i första valkretsen		2 508	—	1 058	—	—	3 566
	» » andra »		1 156	248	1 531	—	—	2 935
	» » tredje »		634	117	1 499	—	—	2 250
36	Lund	{1916 1914 †}	1 073 1 150	308 342	660 573	— —	— 1	2 041 2 066
	därav: 1916 i första valkretsen		420	150	290	—	—	860
	» » andra »		653	158	370	—	—	1 181
37	Landskrona	{1916 1914 }	860 896	469 285	812 829	— —	— 3	2 141 2 043
	därav: 1916 i första valkretsen		469	191	354	—	—	1 014
	» » andra »		391	278	458	—	—	1 127
38	Hälsingborg	{1916 1914 }	1 785 1 703	705 529	1 610 1 884	— 42	— —	4 100 4 158
	därav: 1916 i norra valkretsen		1 302	457	721	—	—	2 480
	» » södra »		483	248	889	—	—	1 620
39	Ystad	{1916 † 1914 }	572 592	307 199	634 634	— 1	— 2	1 518 1 428
	därav: 1916 i östra valkretsen		258	111	299	—	—	668
	» » västra »		314	196	335	—	—	845
40	Trälleborg	{1916 1914 }	481 506	319 359	712 568	— —	1 2	1 518 1 435
	därav: 1916 i östra valkretsen		263	156	359	—	—	778
	» » västra »		218	163	353	—	1	735
41	Eslöv	{1916 1914 }	422 417	224 177	448 446	— —	1 —	1 095 1 040

8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
kända valseدلار						Antal kasse- rade- valsed- lar	Antal valda stadsfullmäktige				
Röstetal							Moderata	Liberala	Socialdem.	Övriga	Summa
med partibeteckning				utan partibe- teckning	Summa						
Moderata	Liberala	Social- dem.	Övriga								
24 750	11 859	6 990	—	26	48 605	21	12	6	3	—	21
23 573	9 869	5 311	—	—	38 753	9	13	6	2	—	21
6 784	4 486	8 114	—	—	14 284	7	8	2	2	—	7
10 559	3 485	1 880	—	—	15 324	2	5	2	—	—	7
7 487	3 988	2 546	—	26	13 987	12	4	2	1	—	7
4 666	1 502	1 983	—	—	8 151	3	7	2	3	—	12
4 137	1 399	1 394	607	—	7 537	—	8	2	2	1	13
9 093	5 529	1 986	—	—	16 608	3	8	4	1	—	13
9 351	4 406	2 036	—	—	15 793	1	8	4	2	—	14
3 977	2 900	1 155	—	—	8 082	3	6	4	1	—	11
3 321	2 110	1 227	—	—	6 658	1	6	3	2	—	11
21 156	6 514	3 009	—	—	30 679	2	14	3	1	—	18
19 085	5 565	3 648	—	21	28 319	1	13	3	2	—	18
7 162	1 840	1 287	—	—	10 239	1	7	1	1	—	9
13 994	4 674	1 772	—	—	20 440	1	7	2	—	—	9
4 393	1 522	826	—	46	6 787	—	7	3	1	—	11
3 805	1 335	857	—	—	5 997	2	7	2	2	—	11
7 311	1 480	3 363	—	—	12 154	1	6	1	3	—	10
6 504	1 144	3 147	1	—	10 796	—	10	1	4	—	15
98 244	6 210	50 165	—	—	154 619	23	17	—	10	—	27
100 308	5 034	44 151	40	—	149 533	21	18	—	9	—	27
60 235	—	13 786	—	—	74 021	12	8	—	1	—	9
25 069	4 249	18 869	—	—	46 187	4	5	—	4	—	9
12 940	1 961	17 510	—	—	32 411	7	4	—	5	—	9
22 960	5 648	7 932	—	—	36 540	8	14	3	4	—	21
23 695	5 931	6 710	—	25	36 411	2	14	3	4	—	21
8 948	2 554	3 449	—	—	14 946	2	7	2	2	—	11
14 017	3 094	4 483	—	—	21 594	6	7	1	2	—	10
17 226	7 605	8 068	—	—	32 899	13	11	4	5	—	20
17 244	4 910	7 705	—	47	29 906	9	13	2	5	—	20
9 283	3 045	3 364	—	—	15 692	—	6	2	2	—	10
7 943	4 560	4 704	—	—	17 207	13	5	2	3	—	10
43 736	11 309	17 399	—	—	72 444	17	13	2	6	—	21
39 255	9 069	20 185	870	—	69 379	5	13	2	6	—	21
31 816	7 652	8 028	—	—	47 496	12	8	1	2	—	11
11 920	3 657	9 371	—	—	24 948	5	5	1	4	—	10
12 261	4 821	6 488	—	—	23 570	6	8	3	5	—	16
12 165	3 170	6 599	11	6	21 951	4	9	2	5	—	16
5 508	1 689	3 026	—	—	10 223	2	4	1	3	—	8
6 758	3 132	3 462	—	—	13 347	4	4	2	2	—	8
10 102	5 024	6 811	—	21	21 958	7	10	4	6	—	20
9 898	5 215	5 375	—	30	20 518	5	10	4	6	—	20
5 762	2 543	3 387	—	—	11 692	2	5	2	3	—	10
4 340	2 481	3 424	—	21	10 266	5	5	2	3	—	10
7 625	3 187	4 050	—	7	14 869	1	8	3	4	—	15
7 531	2 522	3 770	—	—	13 823	16	8	3	4	—	15

1		2	3	4	5	6	7
Städer		A v g i v n a g o d .					Summa
		A n t a l				utan partibe- teckning	
		med partibeteckning					
Moderata	Liberala	Social- dem.	Övriga				
Hallands län.							
42	Halmstad . . . . . {1916 1914	919 926	796 567	591 659	— —	— —	2 306 2 152
	därav: 1916 i första valkretsen	555	425	297	—	—	1 277
	» » andra »	364	371	294	—	—	1 029
43	Kungsbacka . . . . . {1916 † 1914 †	168 153	54 42	70 61	— —	— —	292 256
Göteborgs och Bohus län.							
44	Göteborg ¹⁰⁾ . . . . . {1916 1914	6 646 6 940	5 324 4 520	8 929 7 348	— —	— 1	20 899 18 809
	därav: 1916 i första valkretsen ¹⁰⁾	2 347	1 735	3 746	—	—	7 828
	» » andra »	2 818	2 113	2 255	—	—	7 181
	» » tredje »	1 486	1 476	2 928	—	—	5 890
45	Marstrand ¹¹⁾ . . . . . {1916 1914	— 99	— 98	— —	313 —	— —	313 197
46	Lysekil . . . . . {1916 1914 †	254 315	105 91	226 175	— —	— —	585 581
47	Uddevalla . . . . . {1916 † 1914	681 615	507 583	448 389	— —	— 1	1 636 1 588
	därav: 1916 i första valkretsen †)	456	252	203	—	—	911
	» » andra » †)	225	255	245	—	—	725
48	Strömstad . . . . . {1916 1914 †	181 221	97 124	96 103	31 —	— —	405 448
Älvsborgs län.							
49	Vänersborg . . . . . {1916 † 1914 †	477 475	225 205	406 250	— 1	— —	1 108 931
50	Borås . . . . . {1916 † 1914 †	1 301 1 305	615 698	1 052 720	— —	1 —	2 969 2 723
	därav: 1916 i östra valkretsen †)	704	339	563	—	1	1 607
	» » västra » †)	597	276	489	—	—	1 362
51	Ulricehamu . . . . . {1916 † 1914 †	276 247	188 192	83 48	— —	— —	547 487
52	Åmål . . . . . {1916 1914 †	358 339	248 128	424 299	— —	— —	1 030 766
Skaraborgs län.							
53	Mariestad . . . . . {1916 1914	369 363	106 229	191 102	— —	— —	666 694
54	Lidköping . . . . . {1916 1914	409 450	261 326	752 518	— —	— —	1 422 1 294
55	Skara . . . . . {1916 † 1914 †	458 381	214 213	198 121	— —	— —	870 715
56	Hjo . . . . . {1916 †† 1914 ††	243 254	141 155	— —	— —	— —	384 409
57	Falköping . . . . . {1916 1914	349 363	296 346	216 229	— —	— —	861 938

k ä n d a v a l s e d l a r					Antal valda stadsfullmäktige						
Röstetal					Summa	Antal kasse- rade valsed- lar	Moderata	Liberala	Socialdem.	Övriga	Summa
med partibeteckning				utan partibeteckning							
Moderata	Liberala	Socialdem.	Övriga								
18 545	11 619	5 396	—	—	35 560	2	11	6	3	—	20
17 735	8 011	5 013	—	—	30 759	6	12	5	3	—	20
10 266	6 875	2 489	—	—	19 080	—	6	3	1	—	10
8 279	5 244	2 957	—	—	16 480	2	5	3	2	—	10
2 847	630	582	—	—	4 059	—	7	2	1	—	10
2 386	642	504	—	—	3 532	1	7	2	1	—	10
150 474	100 642	95 155	—	—	346 271	61	13	9	8	—	30
148 264	83 397	72 466	—	24	304 151	49	15	8	7	—	30
63 574	38 818	40 491	—	—	127 883	28	4	3	3	—	10
65 530	40 719	23 295	—	—	129 544	15	5	3	2	—	10
31 870	26 605	31 869	—	—	89 344	18	4	3	3	—	10
—	—	—	4 422	—	4 422	1	—	—	—	10	10
1 623	1 100	—	—	—	2 723	—	6	4	—	—	10
4 747	1 489	2 214	—	—	8 450	3	7	2	3	—	12
4 887	1 283	1 516	—	—	7 686	2	8	2	2	—	12
11 972	6 824	3 191	—	—	21 987	2	9	6	3	—	18
10 802	7 563	2 635	—	37	21 042	16	9	7	2	—	18
9 032	3 883	1 589	—	—	14 504	1	6	2	1	—	9
2 940	2 941	1 602	—	—	7 483	1	3	4	2	—	9
2 893	1 462	797	447	—	5 599	—	6	3	1	1	11
3 460	1 557	860	—	—	5 877	2	6	3	1	—	10
9 204	3 108	3 201	—	—	15 513	3	9	3	3	—	15
8 699	2 806	1 960	5	—	13 470	—	10	3	2	—	15
24 915	7 562	8 180	—	25	40 682	3	13	4	4	—	21
22 764	9 575	6 150	—	—	38 489	—	14	3	4	—	21
13 724	4 824	4 266	—	25	22 339	2	7	2	2	—	11
11 191	3 238	3 914	—	—	18 343	1	6	2	2	—	10
4 279	1 961	630	—	—	6 870	6	8	3	1	—	12
3 552	1 932	339	—	—	5 823	3	7	4	1	—	12
5 624	3 274	3 946	—	—	12 844	—	6	3	4	—	13
4 967	1 707	2 436	—	—	9 110	4	7	2	3	—	12
6 500	1 511	1 253	—	—	9 264	—	11	2	2	—	15
6 262	2 310	622	—	—	9 194	2	10	4	1	—	15
7 571	3 581	5 565	—	—	16 717	1	6	3	4	—	13
7 580	4 035	3 314	—	—	14 929	—	7	3	3	—	13
7 808	2 441	1 560	—	—	11 809	—	10	3	2	—	15
6 824	2 378	817	—	—	10 019	1	10	4	1	—	15
3 565	1 462	—	—	—	4 927	4	9	3	—	—	12
3 370	1 429	—	—	—	4 799	1	7	3	—	—	10
6 358	4 767	2 223	—	—	13 348	3	7	5	2	—	14
5 892	4 785	1 772	—	—	12 449	—	7	5	2	—	14

Städer		A v g i v n a g o d -					Summa
		A n t a l					
		med partibeteckning				utan partibeteckning	
		Moderata	Liberala	Socialdem.	Övriga		
Värmlands län.							
58	Karlstad	{1916 1914	783 770	726 521	517 582	— —	2 026 1 873
	därav: 1916 i norra valkretsen		446	378	263	—	1 087
	» » södra »		337	348	254	—	939
59	Kristinehamn	{1916 1914	457 400	408 341	454 412	— 1	1 319 1 154
60	Filipstad ¹³⁾	{1916 ††) 1914	371 396	430 211	— 174	— —	801 781
61	Arvika	{1 16 †) 1914	337 299	389 281	209 207	— —	1 085 787
Örebro län							
62	Örebro ¹³⁾	{1916 1914	1 530 1 558	904 1 012	1 359 998	— 1	3 793 3 569
	därav: 1916 i södra valkretsen		763	403	545	—	1 711
	» » norra »		767	501	814	—	2 082
63	Lindesberg	{1916 1914	156 151	116 110	136 153	— —	408 414
Västmanlands län.							
64	Västerås	{1916 1914	1 038 1 063	433 520	1 479 1 395	— —	2 950 2 979
	därav: 1916 i södra valkretsen		600	206	460	—	1 266
	» » norra »		438	227	1 019	—	1 684
65	Sala	{1916 †) 1914 †)	453 473	320 347	272 187	— —	1 045 1 007
66	Arboga	{1916 1914	193 239	170 183	214 194	— —	577 616
Kopparbergs län.							
67	Falun	{1916 1914 †)	623 741	457 361	476 412	— —	1 556 1 514
	därav: 1916 i norra valkretsen		394	278	172	—	844
	» södra »		229	179	304	—	712
68	Säter ¹⁴⁾	{1916 1914 †)	83 69	162 116	153 178	— —	398 363
Gävleborgs län.							
69	Gävle	{1916 1914	1 415 1 343	716 768	1 421 1 717	— 1	3 552 3 829
	därav: 1916 i första valkretsen		1 010	386	620	—	2 018
	» andra »		405	380	801	—	1 536
70	Söderhamn	{1916 †) 1914	469 485	190 152	482 497	— —	1 141 1 134
	därav: 1916 i första valkretsen †)		296	100	159	—	555
	» andra » †)		141	31	119	—	291
	» tredje »		32	59	204	—	295
71	Hudiksvall	{1916 1914	349 425	209 219	170 134	— —	728 778

k ä n d a v a l s e d l a r						Antal valda stadsfullmäktige					
Röstetal						Antal kasse- rade valsed- lar	Moderata	Liberala	Socialdem	Övriga	Summa
med partibeteckning				utan partibe- teckning	Summa						
Moderata	Liberala	Social- dem.	Övriga								
17 781	10 768	4 752	—	—	33 301	•	10	6	2	—	18}
16 648	7 172	5 318	—	—	29 138	3	11	4	3	—	18}
9 650	5 594	2 460	—	—	17 694	2	5	3	1	—	9
8 181	5 174	2 302	—	—	15 607	1	5	3	1	—	9
8 736	5 539	4 191	—	—	18 466	2	7	5	3	—	15}
7 348	4 514	3 467	21	—	15 350	1	8	4	3	—	15}
6 402	4 465	—	—	—	10 867	—	6	4	—	—	10}
6 329	2 335	1 235	—	—	9 899	1	8	2	1	—	11}
6 273	4 816	2 035	—	—	13 124	—	6	5	2	—	13}
5 619	3 452	2 092	—	—	11 163	—	7	4	2	—	13}
34 299	14 311	13 848	—	—	62 458	4	14	6	5	—	25}
33 090	14 842	9 736	—	7	57 675	5	15	6	4	—	25}
17 187	6 319	5 875	—	—	28 831	3	8	3	2	—	13
17 162	7 992	8 473	—	—	33 627	1	6	3	3	—	12
2 811	1 340	1 211	—	—	5 362	3	6	3	2	—	11}
2 654	1 117	1 310	—	—	5 081	—	6	2	2	—	10}
23 328	7 152	19 061	—	—	49 541	4	12	3	9	—	24}
22 031	6 432	15 411	—	—	43 924	5	12	3	9	—	24}
18 696	3 467	6 049	—	—	23 212	3	7	2	3	—	12
9 632	3 685	13 012	—	—	26 329	1	5	1	6	—	12
7 605	3 227	1 850	—	—	12 682	—	9	4	2	—	15}
7 431	3 043	1 194	—	—	11 668	2	10	4	1	—	15}
3 830	2 552	2 077	—	—	8 459	1	6	4	3	—	13}
4 125	2 298	1 709	—	—	8 132	—	7	3	2	—	12}
13 371	7 043	4 941	—	—	25 355	3	9	4	3	—	16}
15 023	5 171	4 111	—	—	24 305	—	10	3	3	—	16}
8 070	4 115	1 634	—	—	13 819	2	5	2	1	—	8
5 301	2 928	3 307	—	—	11 536	1	4	2	2	—	8
1 156	1 766	917	—	—	3 839	—	3	5	2	—	10}
504	1 342	960	—	—	3 206	3	3	3	4	—	10}
31 371	11 577	15 281	—	—	58 220	7	12	4	6	—	22}
28 948	11 003	16 348	—	2	56 301	5	12	5	6	—	23}
22 807	6 443	6 781	—	—	36 031	5	7	2	2	—	11
8 564	5 184	8 500	—	—	22 198	2	5	2	4	—	11
9 042	2 919	4 035	—	—	15 996	—	8	2	6	—	16}
9 146	2 337	4 400	—	—	15 883	4	10	2	5	—	17}
5 859	1 626	1 860	—	—	8 845	—	4	1	1	—	6
2 596	533	1 188	—	—	4 347	—	3	—	2	—	5
587	780	1 487	—	—	2 804	—	1	1	3	—	5
6 611	3 137	1 610	—	—	11 358	2	9	4	2	—	15}
7 368	2 962	1 256	—	—	11 586	2	10	4	1	—	15}

		1	2	3	4	5	6	7
		A v g i v n a g o d .						
S t ä d e r		A n t a l						
		med partibeteckning				utan partibeteckning	Summa	
		Moderata	Liberala	Socialdem.	Övriga			
Västernorrlands län.								
72	Härnösand	{ 1916 1914	522 496	292 245	159 175	— 37	2 —	975 953
73	Sundsvall	{ 1916 †† 1914	988 866	612 431	— 134	1 —	1 —	1 002 1 431
	därav: 1916 i östra valkretsen ††		515	279	—	1	—	795
	» » västra » ††		473	333	—	—	1	807
74	Örnsköldsvik ¹⁵⁾	{ 1916 †† 1914 ††	376 328	246 235	— —	— —	— —	622 563
75	Sollefteå ⁹⁾ ¹⁰⁾	1916	252	72	74	62	—	460
Jämtlands län.								
76	Östersund	{ 1916 1914 †	713 715	481 469	177 84	— —	— —	1 871 1 268
Västerbottens län.								
77	Umeå ¹⁷⁾	{ 1916 1914 †	560 570	345 351	69 77	— —	— —	974 998
78	Skellefteå ¹⁸⁾	{ 1916 1914	182 251	275 129	— —	— —	— —	457 3 ⁰
Samtliga städer		{ 1916 1914	52 118 52 246	28 671 26 146	44 115 38 845	1 675 1 097	79 20	126 653 118 354

Anmärkningar

†) I de härmed betecknade valkretsarna hava valsedlar tillhörande det liberala och det socialdemokratiska partiet varit åsatta gemensam partibeteckning och därför i valprotokollen upptagits såsom en enda grupp. Då de likväl i övrigt uppträtt som två skilda partier med olika namn på sina valsedlar, hava de här fördelats på vederbörliga partier.

††) I de härmed betecknade valkretsarna ingå bland de liberala även valsedlar, avgivna av socialdemokraterna, vilka här synas hava röstat icke endast med gemensam partibeteckning utan även med gemensamma eller i det närmaste likartade listor som de liberala och därför icke kunnat i statistiken skiljas från dessa. De av den gemensamma partigruppen valda stadsfullmäktige hava i kol. 16 förts till de liberala.

¹⁾ Norrtälje. Partigruppen »Samlingslistan» synes ej hava varit en sammanslutning av utpräglat politisk karaktär, varför dess valsedlar, röstat. al och valda stadsfullmäktige i kol. 5, 11 och 18 förts till »övriga».

²⁾ Sigtuna. De röstande voro fördelade på två partigrupper, nämligen »Medborgarnes samlingslista» med 70 valsedlar och sammanlagt 872 röster och »Sigtuna framtid» med 9 valsedlar och 77 röster, som båda synas ej hava varit av politisk karaktär och därför förts till »övriga». Samtliga platser hava tillfallit den förra av de båda grupperna.

³⁾ För Östhammar, Katrineholm och Sollefteå, som förrättade stadsfullmäktigval för första gången år 1916, kunna jämförelsesiffror ej anföras (jfr anm. 1 till tab. 3).

⁴⁾ Östhammar. Av de vid valet förekommande partigrupperna har en benämnd »Stadsfullmäktige», som synes ej hava varit av politisk karaktär, förts under »övriga» och en annan under beteckningen »Arbetare och gårdsägare» till socialdemokraterna.

⁵⁾ Trosa, Vadstena. Liberala och socialdemokrater hava här enligt valprotokollet röstat under gemensam partibeteckning och med åtminstone delvis samma namn; valresultaten äro enligt meddelade upplysningar fördelade på de båda partierna.

⁶⁾ Jönköping. De moderata voro i alla tre valkretsarna splittrade på två partigrupper med partibeteckningarna »Borgerliga valmansföreningen» och »Moderata valmansföreningen», av vilka den förra gruppen i hela staden omfattade 1 137 valsedlar med sammanlagt 24 517 röster samt valde 12 stadsfullmäktige och den senare omfattade 385 valsedlar med 6 005 röster samt valde 2 stadsfullmäktige

⁷⁾ Gräna. De båda partigrupperna »Enighet» och »Gränans väl» voro enligt erhållna upplysningar sammanslutningar av helt och hållet opolitisk natur, varför sammanlagda autalet valsedlar, röstetalet och de valda stadfullmäktige här förts till »övriga».

⁸⁾ Huskvarna. Vid valet förekommo utom partigrupperna »De frisinnade» och »Arbetarepartiet» ytterligare trenne partigrupper, nämligen »Samlingspartiet», »Nykterhets- och sparsamhetsvänner» samt »De fristående», av vilka de först- och sistnämnda enligt erhållna upplysningar förts till resp. de moderata och liberalerna, den tredje under »övriga».

⁹⁾ Visby. Under »övriga» hava förts gruppen »Kommunalt intresse», en sammanslutning av nykterhetsfolk och ett fåtal liberaler med dragning åt de moderata samt gruppen »För nykterhet mot dyrtid»,

k ä n d a v a l s e d l a r						Antal kassera- rade valsed- lar	Antal valda stadsfullmäktige					
Röstetal							Moderata	Liberala	Socialdem.	Övriga	Summa	
med partibeteckning				utan partibe- teckning	Summa							
Moderata	Liberala	Social- dem.	Övriga		Summa							
11 321	3 989	1 460	—	29	16 799	3	11	3	1	—	15	72
10 358	3 036	1 143	461	—	14 998	—	11	3	1	—	15	
22 491	9 232	—	25	24	31 772	3	13	5	—	—	18	73
19 062	6 829	1 358	—	—	27 249	2	13	5	—	—	18	
12 048	4 214	—	25	—	16 287	1	7	2	—	—	9	74
10 443	5 018	—	—	24	15 485	2	6	3	—	—	9	
7 511	2 698	—	—	—	10 209	1	10	3	—	—	13	75
6 456	2 475	—	—	—	8 931	1	9	3	—	—	12	
5 236	1 066	711	614	—	7 627	—	9	2	1	1	13	75
16 221	8 362	2 338	—	—	26 921	3	9	5	1	—	15	76
15 718	7 554	943	—	—	24 215	1	10	5	—	—	15	
10 875	4 607	826	—	—	16 308	3	11	4	—	—	15	77
10 058	4 180	572	—	—	14 810	3	10	3	2	—	15	
3 434	3 263	—	—	—	6 697	2	6	5	—	—	11	78
4 065	1 463	—	—	—	5 528	1	8	2	—	—	10	
1 082 198	436 569	451 704	23 001	1 068	1 994 540	320	681	253	217	49	1 200	78
1 027 619	376 482	374 627	14 071	373	1 793 172	293	694	247	193	29	1 163	

till tab. 2.

bestående av absoluta nykterhetsvänner samt ett fåtal socialister. Den förra gruppen samlade i stadens båda valkretsar 99 valsedlar med ett röstvärde av 1 809 och valde 2 stadsfullmäktige, den senare 208 valsedlar med 2 662 röster samt valde 3 stadsfullmäktige.

¹⁰⁾ *Göteborg.* I första valkretsen avgåvos fyra valsedlar utan partibeteckning, vilkas röstvärde emellertid ej angivits, varför siffran ej heller inräknats i kol. 6.

¹¹⁾ *Marstrand.* De båda vid valet uppträdande partigrupperna, »Marstrandslistan» och »Medborgarelistan» voro enligt erhållna upplysningar ej av politisk karaktär, varför de här förts under »övriga»; den förra (med 117 valsedlar och ett röstvärde av 2 037) synes dock hava utgjorts väsentligen av mera moderata väljare, medan den senare (med 196 valsedlar och ett röstvärde av 2 385) varit mera vänstergående.

¹²⁾ *Filipstad.* De under rubriken »liberala» upptagna valresultaten härröra från tvenne olika partigrupper, »vänstern» samt »sparsamhets-, nykterhets- och reformvänner», av vilka den förstnämnda åtminstone uppenbarligen var en sammanslutning av liberala och socialdemokrater. Antalet valsedlar, rösttalet och de valda stadsfullmäktige utgjorde för den förra gruppen 224, 2 861 och 3 samt för den senare 206, 1 604 och 1.

¹³⁾ *Örebro.* Inom båda valkretsarna voro de moderata splittrade på två partigrupper med partibeteckningarna »Den borgerliga listan» och »Reformvänner», av vilka den förra gruppen i hela staden omfattade 1 341 valsedlar med sammanlagt 29 676 röster samt valde 13 stadsfullmäktige och den senare gruppen, som utgjorde en sammanslutning av moderata nykterhetsvänner, omfattade 189 valsedlar med 4 623 röster samt valde 1 stadsfullmäktige.

¹⁴⁾ *Säter.* De liberala voro splittrade på två partigrupper med partibeteckningarna »Frisinnade och nykterhetsvänliga» samt »Frisinnade och nykterhetsvänner», av vilka den förra omfattade 52 valsedlar med sammanlagt 644 röster samt valde 2 stadsfullmäktige och den senare omfattade 110 valsedlar med sammanlagt 1 122 röster samt valde 3 stadsfullmäktige.

¹⁵⁾ *Örnsköldsvik.* De moderata voro splittrade på två partigrupper med partibeteckningarna »De moderata» och »Borgerliga partiet», av vilka den förra omfattade 250 valsedlar med sammanlagt 5 467 röster samt valde 8 stadsfullmäktige och den senare omfattade 126 valsedlar med sammanlagt 2 044 röster samt valde 3 stadsfullmäktige.

¹⁶⁾ *Sollefteå.* Under »övriga» har förts partigruppen »Kvinnornas lista».

¹⁷⁾ *Umeå.* De moderata voro splittrade på två partigrupper med partibeteckningarna »Sparsamhetsvännerna» och »Centern», av vilka den förra omfattade 505 valsedlar med sammanlagt 9 775 röster samt valde 10 stadsfullmäktige och den senare omfattade 55 valsedlar med sammanlagt 1 100 röster samt valde 1 stadsfullmäktige.

¹⁸⁾ *Skellefteå.* De liberala voro splittrade på två partigrupper med partibeteckningarna »Sparsamhetspartiet» och »Borgaregruppen», av vilka den förra omfattade 208 valsedlar med sammanlagt 2 137 röster samt valde 3 stadsfullmäktige och den senare omfattade 67 valsedlar med sammanlagt 1 126 röster samt valde 2 stadsfullmäktige.

Tab. 3. Avgivna valsedlar och valda stads-

1	Städer	2	3	4	5	6	7
		Avgivna god-					
		Antal					
		med partibeteckning				utan partibeteckning	Summa
Moderata	Liberala	Socialdem.	Övriga				
	År 1915.						
	Älvsborgs län.						
1	Trollhättan ¹⁾	269	330	751	—	1	1351
	därav: i första valkretsen	160	185	364	—	—	709
	» andra »	109	145	387	—	1	642
	År 1916.						
	Stockholms län.						
2	Östhammar ²⁾	52	—	79	93	—	224
	Södermanlands län.						
3	Katrineholm ²⁾	264	257	413	—	—	934
	Östergötlands län.						
4	Norrköping, fjärde valkretsen ³⁾	142	90	244	—	—	476
	Västernorrlands län.						
5	Sollefteå ²⁾	270	82	60	66	—	478
	Västerbottens län.						
6	Skellefteå ⁴⁾	238	—	—	—	—	238

Anmärkingar

¹⁾ *Trollhättan*, som den 1 januari 1916 inträdde i utövning av stadsrättigheterna, nyvalde dessförrinnan hela antalet stadsfullmäktige, hälften för en tid av 2 år och återstående antalet för den sedvanliga fyraårsperioden (jfr tab. 1).

²⁾ *Östhammar*, *Katrineholm* och *Sollefteå*, av vilka den förstnämnda år 1916 övergick från allmän rådstuga till stadsfullmäktige och de båda senare med 1917 års ingång blevo städer, förrättade dessförrinnan val av hela antalet stadsfullmäktige (jfr även tab. 2).

fullmäktige vid fyllnadsval åren 1915 och 1916.

8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	
kända valsedlar						Antal kassera- de valsed- lar	Antal valda stadsfullmäktige					
Röstetal							Moderata	Liberala	Socialdem.	Övriga	Summa	
med partibeteckning				utan partibe- teckning	Summa							
Moderata	Liberala	Social- dem.	Övriga									
5 362	4 701	7 817	—	6	17 836	9	5	4	9	—	18	1
8 331	2 884	4 118	—	—	10 333	6	3	2	4	—	9	
2 081	1 817	3 699	—	6	7 553	3	2	2	5	—	9	
846	—	382	1 068	—	2 296	—	4	—	1	5	10	2
5 115	3 631	4 364	—	—	13 110	3	6	4	5	—	15	3
2 179	954	1 829	—	—	4 962	—	2	1	2	—	5	4
5 314	1 192	627	693	—	7 826	1	8	2	1	1	12	5
4 450	—	—	—	—	4 450	—	1	—	—	—	1	6

till tab. 3.

³⁾ *Norrköping*. I den genom inkorporering av Östra Eneby tillkomna fjärde valkretsen förrättades val av 10 stadsfullmäktige, hälften valda för 2 och återstoden för 4 år (jfr tab. 2).

⁴⁾ *Skellefteå*. På grund av ökning av antalet stadsfullmäktige till 22 förrättades år 1916 särskilt val av 1 stadsfullmäktig för en tid av två år.

Tab. 4. I röstlängd upptagna röstberättigade och icke röstberättigade i

Röstetal	Stockholm			Göteborg		
	Röstberättigade	Icke röstberättigade	Summa	Röstberättigade	Icke röstberättigade	Summa
1	5 703	1 101	6 804	2 854	972	3 826
2	8 006	3 163	11 169	3 721	1 736	5 457
3	6 041	2 517	8 558	3 235	1 821	5 056
4	7 097	5 291	12 388	3 145	2 352	5 497
5	4 331	1 656	5 987	2 415	1 426	3 841
6	1 872	700	2 572	1 412	648	2 060
7	2 743	1 788	4 531	601	254	855
8	4 088	1 570	5 658	1 677	1 434	3 111
9	4 739	1 872	6 611	2 161	806	2 967
10	5 247	2 057	7 304	2 101	654	2 755
11	4 023	1 324	5 347	2 132	631	2 763
12	3 691	1 151	4 842	1 747	331	2 078
13	2 929	900	3 829	1 477	237	1 714
14	322	63	385	1 254	167	1 421
15	404	72	476	216	49	265
16	356	71	427	220	31	251
17	376	73	449	251	45	296
18	1 254	362	1 616	465	123	588
19	2 521	666	3 187	962	116	1 078
20	2 496	673	3 169	952	161	1 113
21	7 394	1 638	9 032	2 635	222	2 857
22	4 108	687	4 795	1 611	138	1 749
23	2 415	263	2 678	1 008	54	1 062
24	1 798	277	2 075	842	39	881
25	1 420	177	1 597	578	29	607
26	1 198	121	1 319	533	20	553
27	967	70	1 037	380	10	390
28	872	82	954	339	13	402
29	710	40	750	270	7	277
30	627	39	666	244	3	247
31	549	18	567	210	3	213
32	447	28	475	220	6	226
33	395	24	419	172	1	173
34	402	21	423	136	1	137
35	380	19	399	123	2	125
36	343	18	361	136	1	137
37	269	12	281	97	2	99
38	230	9	239	97	—	97
39	221	5	226	81	1	82
40	4 446	151	4 597	1 926	11	1 937
Summa år 1916 (1915)	97 380	30 769	128 149	44 686	14 557	59 243
» » 1914 (1913)	88 509	31 140	119 649	38 639	12 995	51 634

Stockholm år 1915 samt i Göteborg, Malmö, Norrköping och Gävle år 1916.

Malmö			Norrköping			Gävle			Röstetal
Röstberättigade	Ickeröstberättigade	Summa	Röstberättigade	Ickeröstberättigade	Summa	Röstberättigade	Ickeröstberättigade	Summa	
2 268	981	3 249	1 052	1 139	2 191	961	524	1 485	1
1 935	1 134	3 069	1 009	990	1 999	553	473	1 026	2
1 840	1 950	3 790	661	730	1 391	545	602	1 147	3
1 194	1 002	2 196	615	785	1 400	422	391	813	4
1 234	1 306	2 540	464	646	1 110	484	473	957	5
1 059	1 269	2 328	283	378	661	425	400	825	6
615	673	1 288	209	295	504	216	172	388	7
457	588	1 045	426	495	921	199	148	347	8
845	746	1 591	386	375	761	395	235	630	9
865	711	1 576	343	307	650	374	210	584	10
999	672	1 571	249	198	447	309	172	481	11
765	474	1 239	198	137	335	239	118	357	12
639	392	1 031	181	111	292	220	69	289	13
539	360	899	44	34	78	138	66	204	14
173	112	285	36	24	60	36	8	44	15
108	89	197	38	18	56	27	9	36	16
103	50	153	29	20	49	34	7	41	17
158	98	256	78	45	123	74	27	101	18
395	220	615	121	47	168	121	51	172	19
398	226	624	160	57	217	147	40	187	20
1 199	526	1 725	471	117	588	449	64	513	21
741	288	1 029	311	60	371	253	33	286	22
458	119	577	212	37	249	167	10	177	23
345	94	439	178	27	205	136	17	153	24
290	62	352	141	22	163	122	5	127	25
211	44	255	89	9	98	73	5	78	26
182	29	211	91	3	94	60	2	62	27
135	39	174	91	9	100	62	—	62	28
127	21	148	72	5	77	39	2	41	29
123	20	143	70	4	74	46	1	47	30
105	8	113	56	—	56	24	—	24	31
92	10	102	39	4	43	27	—	27	32
62	8	70	40	3	43	15	—	15	33
68	4	72	25	1	26	20	—	20	34
58	10	68	26	1	27	24	—	24	35
54	11	65	17	1	18	10	—	10	36
57	11	68	19	—	19	14	—	14	37
51	6	57	21	1	22	16	—	16	38
47	3	50	14	1	15	9	—	9	39
872	57	929	318	10	328	246	2	248	40
21 706	14 423	36 129	8 883	7 146	16 029	7 731	4 336	12 067	Summa år 1916 (1915)
20 299	13 456	33 755	7 285	5 956	13 241	7 805	4 094	11 899	„ „ 1914 (1913)

X) Avlönings- och pensionsstatistik, av Statistiska centralbyrån: häftena I: 1—10, utgivna åren 1881—1915.

Y) Sparbanksstatistik.

- I. Sparbanker och liknande penninginrättningar [Sparbanker och folkbanker], av Statistiska centralbyrån: åren 1893—1910.* [Årgångarna 1860—1892 offentliggjorda i Statistisk tidskrift.]
- II. Postsparbanken, av Styrelsen för postsparbanken: åren 1893—1910.* [Årgångarna 1884—1892 särskilt offentliggjorda.]

Sveriges officiella statistik.

[År avdelning förut offentliggjord i serien Bidrag till Sveriges officiella statistik, angives inom parentes avdelningens littera i nämnda serie.]

Folkmängden och dess förändringar.

- Folkräkningen 1910, av Statistiska centralbyrån: I—IV. [Litt. A.]
- Folkmängden inom administrativa områden, av Statistiska centralbyrån: åren 1910—1917. [Litt. A.]
- Befolkningsrörelsen, av Statistiska centralbyrån: åren 1911—1914; översikt för 1901—1910. [Litt. A.]
- Ut- och invandring, av Statistiska centralbyrån: åren 1911—1917. [Litt. A.]
- Dödsorsaker, av Statistiska centralbyrån: åren 1911—1913.
- Dödlighets- och livslängdstabeller för årtiondet 1901—1910, av Statistiska centralbyrån.

Hälsa- och sjukvård.

- Allmän hälsa- och sjukvård, av Medicinalstyrelsen: åren 1911—1915. [Litt. K.]
- Sinnessjukvården i riket, av Medicinalstyrelsen: åren 1911—1916. [Litt. K.]
- Hälsa- och sjukvård vid armén, av Arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse: åren 1911—1917.
- Hälsa- och sjukvård vid marinen, av Marinöverläkaren: åren 1911/12—1916/17.

Fast egendom.

- Fast egendom, av Statistiska centralbyrån: år 1910.

Lantmäteri.

- Lantmäteri, av Lantmäteristyrelsen: åren 1911—1916. [Litt. O.]

Jordbruk med binärningar.

- Jordbruk och boskapsskötsel, av Statistiska centralbyrån: åren 1913—1916. [Litt. N.]
- Bergväxten, preliminär redogörelse, av Statistiska centralbyrån: åren 1911—1917. [Litt. N.]
- Mejerihantering, av Statistiska centralbyrån: åren 1913—1916.
- Fiske, av Statistiska centralbyrån: åren 1914—1916.

Skogshushållning.

- Kungl. Domänstyrelsens förvaltning, av Domänstyrelsen: åren 1911—1916. [Litt. Q.]

Industri och bergshantering.

- Industri, av Kommerskollegium: åren 1911—1916. [Litt. D.]
- Bergshantering, av Kommerskollegium: åren 1911—1917. [Litt. C.]
- Textil- och beklädnadsindustrien, specialundersökning, av Kommerskollegium.
- Läder-, hår- och gummirvaruindustrien, specialundersökning, av Kommerskollegium.
- Sveriges bergshantering år 1913, specialundersökning, av Kommerskollegium.

Handel.

- Handel, av Kommerskollegium: åren 1911—1916. [Litt. F.]

Sjöfart.

- Sjöfart, av Kommerskollegium: åren 1911—1916. [Litt. E.]

Lotsverket.

- Lotsverket, av Lotsstyrelsen: åren 1911—1917. [Litt. T.]

Allmänna väg- och vattenbyggnader.

- Allmänna väg- och vattenbyggnader, av Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen: åren 1911—1916. [Litt. S.]

Järnvägar.

- Statens järnvägar, av Järnvägstyrelsen: åren 1911—1916. [Litt. L.]
- Allmän järnvägsstatistik, av Järnvägstyrelsen: åren 1911—1915. [Litt. L.]

Postverket.

- Postverket, av Generalpoststyrelsen: åren 1911—1917. [Litt. M.]

Telefon och telegraf.

- Telefon och telegraf, av Telegrafstyrelsen: åren 1911—1917. [Litt. I.]

Sparbanker.

- Postsparbanken: av Styrelsen för postsparbanken: åren 1911—1917. [Litt. Y: II.]
- Allmän sparbanksstatistik, av Statistiska centralbyrån: åren 1911—1916. [Litt. Y: I.]

Försäkringsväsen.

- Kungl. Pensionsstyrelsen, av styrelsen: år 1916.
- Riksförsäkringsanstalten, av anstalten: åren 1911—1916.
- Registrerade sjukkassar, av Socialstyrelsen: åren 1911 och 1912.
- Enskilda försäkringsanstalter, av Försäkringsinspektionen: åren 1912—1914: I—III, år 1915: I och II.

Stiftelser.

Stiftelser, av Statistiska centralbyrån: år 1910.

Socialstatistik.

Arbetartillgång, arbetstid och arbetslön inom Sveriges jordbruk, av Kommerskollegii avdelning för arbetsstatistik: år 1911; av Socialstyrelsen: åren 1912—1916.

Lantarbetarnas arbets- och löneförhållanden inom olika bygder och å typiska lantegendomar, av Socialstyrelsen (utgiv. 1915).

Kollektivavtal i Sverige, av Socialstyrelsen: åren 1911—1916.

Arbetsinställelser i Sverige, av Socialstyrelsen: åren 1911—1916.

1912—1914 års allmänna bostadsräkningar, av Socialstyrelsen: Del II. Lokalmonografier. Byggnadsverksamheten i rikets stadssamhällen, av Socialstyrelsen: åren 1912—1913; åren 1914 och 1915.

Kooperativ verksamhet i Sverige, av Socialstyrelsen: åren 1908—1910 och 1911—1913.

Livsmedels- och bostadspriser i Sverige, av Socialstyrelsen: åren 1910—1912.

Den offentliga arbetsförmedlingen i Sverige 1902—1912, av Socialstyrelsen.

Sjömansyrket i Sverige, av Socialstyrelsen: I (utgiv. 1915).

Olycksfall i arbete, av Socialstyrelsen: åren 1910—1914.

Undersökning rörande vissa hygieniska förhållanden inom cellulosaindustrien i Sverige, av Socialstyrelsen (utgiv. 1915).

Hamnarbetaryrket i Sverige, av Socialstyrelsen (utgiv. 1916).

De mindre bemedlades bostadsförhållanden i vissa städer, av Socialstyrelsen: I—III.

Arbetstidens längd vid frisørsalonger och badinrättningar i Sverige, av Socialstyrelsen (utgiv. 1916).

Skogsarbetarnas levnads- och arbetsförhållanden i Värmland, Dalarna och Norrland, av Socialstyrelsen (utgiv. 1916).

Levnadskostnaderna 1913—1914, av Socialstyrelsen: Del II. Lokalmonografier: 1—6.

Livsmedelsförbrukningen inom mindre bemedlade hushåll åren 1914 och 1916, av Socialstyrelsen.

Svensk hemindustri, av Socialstyrelsen: I—II (utgiv. 1917).

Fångvård.

Fångvården, av Fångvårdsstyrelsen: åren 1911—1916. [Litt. G.]

Undervisning.

Folkskolorna, av Ecklesiastikdepartementet: åren 1911—1913. [Litt. P.]

Folkskolorna år 1914 och folkskoleseminarierna läsåret 1914/1915, av Ecklesiastikdepartementet.

Folkskolorna och folkskoleseminarierna, av Ecklesiastikdepartementet: redovisningsåret 1915/1916.

Statens allmänna läroverk, av Ecklesiastikdepartementet: läsåren 1911/1912—1914/1915 [Litt. P.]

Statens allmänna läroverk och de kommunala mellanskolorna, av Ecklesiastikdepartementet: läsåret 1915/1916.

Allmänna val.

Riksdagsmannavalen, av Statistiska centralbyrån: åren 1909—1917. [Litt. R.]

Landstingsmannavalen, av Statistiska centralbyrån: åren 1912—1916. [Litt. R.]

Finanser.

Accispliktiga näringar, av Kontrollstyrelsen: åren 1911/12—1916/17. [Litt. V.]

Brännvinsförsäljningen, av Kontrollstyrelsen: åren 1914—1915. [Litt. V.]

Statistiska meddelanden.

Ser. A. Tillfälliga statistiska undersökningar. Band I, häftena 1—10, band II, häft. 1—4.

Ser. C. Månadsstatistik över handeln, av Kommerskollegium: åren 1913—1917; 1918, häft. 1—10.

Ser. D. Järnvägsstatistiska meddelanden, av Järnvägsstyrelsen: åren 1912—1917; 1918 häft. 1—7 samt extrahäft. 1 och 2.

Ser. E. Uppgifter om bankerna, av Bankinspektionen: åren 1912—1917; 1918, häft. 1—10.

Ser. F. Sociala meddelanden, av Socialstyrelsen [Kommerskollegii avdelning för arbetsstatistik]: åren 1912—1917; 1918, häft. 1—10.

Statistisk årsbok för Sverige, *Annuaire statistique de la Suède*, av Statistiska centralbyrån: årg. 1914—1918.